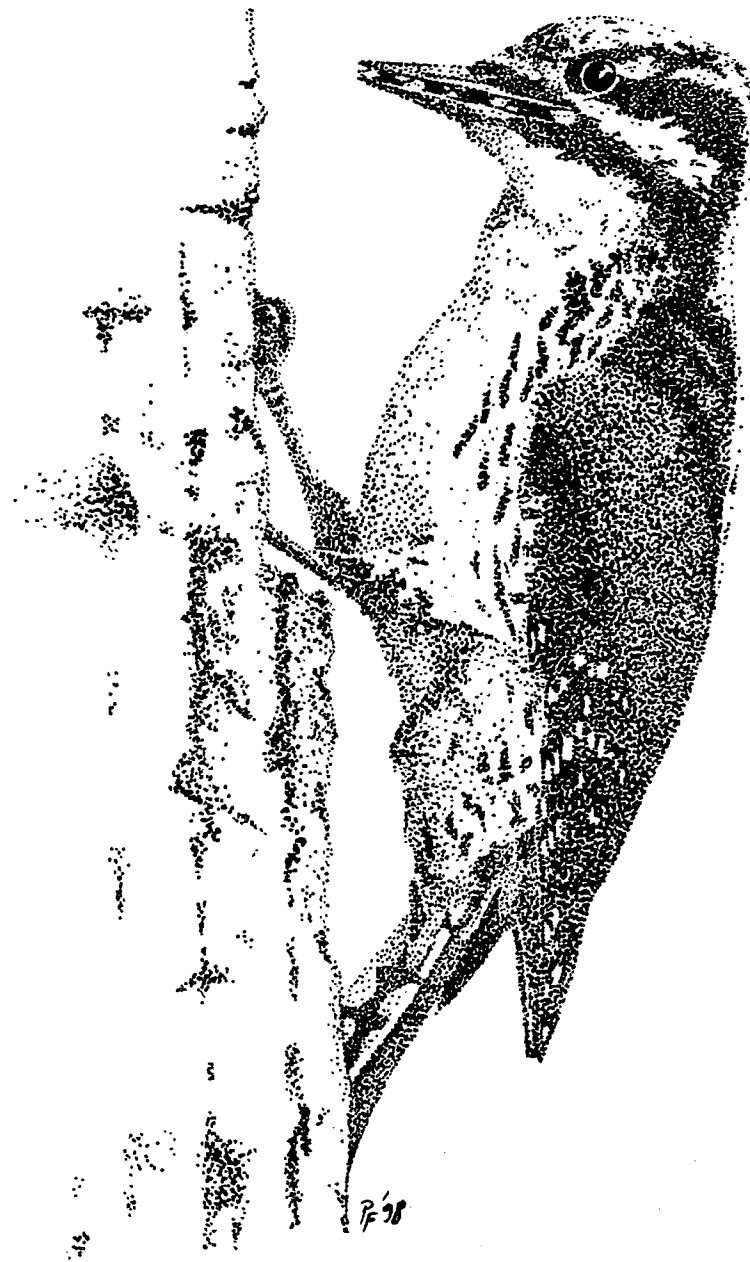

SIIPIRIKKO 4/98

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

• kihujen syysmuutto (osa 2)

• syysmuutto 1997

• retkikohteena Tunisia

Siipirikko 4•1998 25 vsk.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.
ISSN 0357-5705

PKLTY r.y.

Puheenjohtaja:

Ari Latja Jyväkuja 1 A, 80140 Joensuu
puh (013) 802 703 sähköposti ari_latja@hotmail.com

Varapuheenjohtaja:

Hannu Huuskonen Linköpinginkatu 3 A 1,
80140 Joensuu puh (013) 803 995, työ (013) 2513 480
sähköposti hannu.huuskonen@joensuu.fi

Sihtteen:

Petri Palviainen Koulutie 2 A, 83150 Roukalahti
puh (013) 657 152

Rahastonhoitaja:

Timo Karkiainen Sepänkatu 4-6 C 13, 80110 Joensuu
sähköposti karkiaint@dic.fi

Muut hallituksen jäsenet:

Ari Parviainen Naadankatu 5 B 16, 80230 Joensuu
puh (013) 311 182
Pirjo Saramäki Lasimestarinkatu 7 C, 80160 Joensuu
puh (013) 896 394 sähköposti pirjo.saramaki@ncp.fi
Pentti Zetterberg Nuotanperä 28 B 9, 80140 Joensuu
puh 0400 - 427 792, työ (013) 2513 505
sähköposti pentti.zetterberg@joensuu.fi

Lehden toimituskunta:

Harri Kontkanen (vastaava toimittaja) Koulukatu 27 A 6,
80100 Joensuu puh (013) 120 376
sähköposti harri_kontkanen@hotmail.com
Olli Günther (taitto) Nöljakankaari 50 A 11, 80140 Joensuu
puh (013) 225 614 sähköposti gunther@cc.joensuu.fi

Tilausasiat:

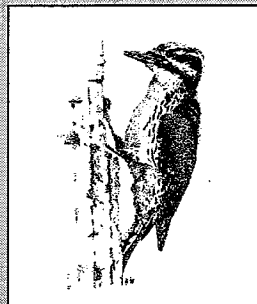
Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jäsenmaksun suuruus
v. 1999 on 95 mk (opiskelijat 75 mk, perhejäsen 20 mk).
Jäsenmaksu (ei perhejäsen) sisältää lehden. Siipirikon
tilausmaksu muille on 95 mk. Vanhat irtonumerot 5 mk,
edellisen vuoden irtonumerot 10 mk, 10-vuotisjuhlanumero
15 mk, 25-vuotisjuhlanumero 50 mk + postikulut.

Yhdistyksen tili:

Merita 104030-308134/Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen
Yhdistys r.y./PL 119 80101 Joensuu
Tilille maksetaan jäsenmaksut, maksut irtonumeroista
yms. – ilmoita pankkisiirtolomakkeella viestinä, mitä olet
maksanut. Jäsenmaksua maksettaessa ilmoita viestissä
nimesi ja osoitteesi.

SISÄLLYSLUETTELO

- 3 Mikko Pöyhönen
Kihujen syysmuutto (osa 2):
Leveäpyrstö-, tunturi- ja isokihun syysmuutto Suomessa
- 10 Syysmuutto Pohjois-Karjalassa 1997
10 Petri Palviainen: Päämuutto
16 Ari Parviainen: Petolinnut
18 Markku Halonen: Isot linnut & arktika
25 Kari Lindblom: Vaelluslinnut
- 28 Viimeaikaisia havaintoja
- 29 Jouko Tiussa
Marraskuinen viikko Tunisiassa

kannen piirros:
Pohjantikka.
© Philippe Fayt

KIHUJEN SYYSMUUTTO (osa 2)

Leveäpyrstö-, tunturi- ja isokihun syysmuutto Suomessa

Mikko Pöyhönen

Kirjoituksen ensimmäinen osa (Siipirikko 3/98) käsitteli merikihun syysmuuttoa Itä-Suomessa. Tämä kirjoitussarjan jälkimmäinen osa käsittelee leveäpyrstö-, tunturi- ja isokihun syysmuuttoa ja esiintymistä koko Suomen alueelta. Tätä yhteenvettoa varten keräsin kaikki em. lajien havainnot 1.7. lähtien yhdistysten jäsenlehdistä ja tieteellisistä sarjoista. Lisäksi jonkin verran sain havaintoja aluevastaaville osoittamani tiedustelun kautta sekä tuoreimmat havainnot Bongariliiton Lintutiedotuksesta. Näin mukana ovat kaikki havainnot vuosilta 1848–1998. Lähdeluettelo on julkaistu kokonaisuudessa edellisen kirjoituksen yhteydessä.

Leveäpyrstökihi

Stercorarius pomarinus

Laji pesii tundralla Kaninin niemimaalta Itä-Siperiaan, Novaja Zemljalla, Alaskassa ja arktisessa Kanadassa. Alueella Grönlannista Kuolan niemimaalle laji puuttuu pesivänä. Talvensa leveäpyrstökihiut viettävät trooppisilla tai subtrooppisilla vesillä Kaakois-Atlantilla ja Australiassa (Cramp & Simmons 1983; Hagemeyer & Blair 1997).

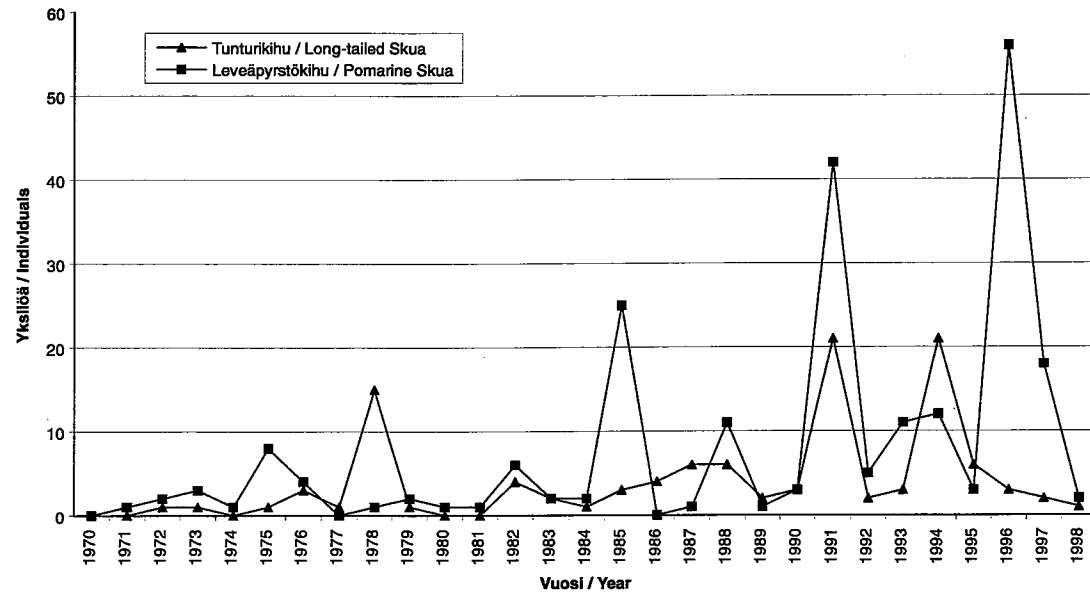
Suomessa leveäpyrstökihi tunetaan harvalukuisena keväisenä läpimuuttajana Suomenlahden arktisessa, satunnaisempana lajia tavataan Pohjanlahden ja Itä-Suomen alueella. Syksyllä leveäpyrstökihiä pidettiin pitkään vain satunnaisvierailijana, esimerkiksi ennen 1970-lukua maastamme tiedetään vain 29 ja 1970-luvulta 19 havaintoa. Pääosa havainnoista on 1980- ja erityisesti 1990-luvuilta (kuva 1). Ruotsissa leveäpyrstökihiujen syksyisen määrän on havaittu noudattavan kolmivuotista myyräsykliä. Huippuvuodet ovat olleet 1982, 1985, 1988, 1991 (Breife ym. 1993), 1994 (SOF*) ja 1997 (Jakobsson, kirj.). Myös Suomessa havaittujen leveäpyrstökihiujen määrä syksyllä noudattaa pääpiirteisään kolmivuotista myyräsykliä, tosin meillä esiintymisen runsauteen vaikuttaa ensisijassa sääolot ja siksi lajia on nähty myös "välivuosina" (kuva 1). Viimeisen kymmenen vuoden aikana (vv. 1989–1998) Suomessa on havait-

tu syksyisin keskimäärin 15,3 leveäpyrstökihiä määrin vaihdellessa vuosittain 1–56 yksilön välillä, näistä syksy 1996 oli lukumääräisesti paras (määritettyjen 56:n yksilön lisäksi 19.10.–28.12. tavattiin 29 määrittämättömää kihiä, joista 18 pidettiin todennäköisenä leveäpyrstökihiä). Kuitenkin syksy 1991 lienee ollut vieläkin parempi, tällöin pelkästään Punkaharjun Hirvikoskella nähtiin kuusi ja Porvoon Söderskärillä 19 leveäpyrstökihiä. Silloin ei liikkeellä olleista "pompulapyrstöistä" pystytty tiedottamaan kanssaretkeilijöille reaaliaikaisesti kuten syksyllä 1996. Vuoteen 1998 mennessä Suomessa oli havaittu noin 300 syksystä leveäpyrstökihiä. Suurin osa näistä on ollut nuoria, siten havaintojen runsastuminen on pääsääntöisesti seurausta parantuneesta määrittämättömyydestä. Nykyään lajia voidaan pitää säännöllisenä, mutta harvalukuisena syksyisenä läpimuuttajana.

Syyshavaintoja on tehty melko taasisesti Lappia lukuun ottamatta koko Suomessa. Huomattava osa syksyisistä leveäpyrstökihihavainnoista tehdään sisämaassa vesistöreitien varsilla. Vertailtaessa parhaimpia syksyjä toisiinsa, voidaan todeta havaintojen erilainen maantieteellinen jakauma: syksyllä 1991 pääosa havainnoista tehtiin Itä-Suomesta ja Suomenlahden itäosista, kun taas syksyllä 1996 havainnot keskittyivät keskisen Suomen

selkävesille Pirkanmaalle ja Pohjois-Savoon sekä Selkämerelle. Syynä normaalia läntisempään muuttoreittiin tuolloin epäillään Itä-Suomessa vallinnutta räyhäkelä (Ohtonen & Pöyhönen 1998). Syksyllä 1996 leveäpyrstökihiujen liikehdintää saatiin seurata ensimmäistä kertaa lähtöalueilla Vienanmerellä. Koko retken aikana 27.9.–19.10. havaittiin viisi määritettyä leveäpyrstökihiä, mutta ei yhtään merikihua. Muuttavia määrittämättä jääneitä "lepymäisiä" kihiä havaittiin vain 16 yksilöä, joista 16.10. yhdeksän ja neljän nuoren kihun parvet korkealle kohoten ja suunnaten lounaaseen mantereen ylle (Ohtonen & Pöyhönen 1998).

Leveäpyrstökihi on myöhäinen muuttaja, kihiusta selvästi myöhäis (kuva 2). Suomessa syysmuuttohavaintoja on tehty heinäkuusta tammikuuhun, mutta 65 % havainnoista osuu loka–marraskuulle, 3.10.–16.11. väliselle ajalle (kuva 3). Heinä–elokuussa lajista on tehty havaintoja 32 yksilöstä. Havainnot kesäkuun lopulta elokuun lopulle koskevat ilmeisesti pesimättömiä lintuja (monia subad lintuja), eivätkä siten todennäköisesti ilmennä "varsinaisen syysmuuton" alkua. Tosin huonoina pesimävuosinaan leveäpyrstökihiujen tiedetään lähtevän valumaan etelään jo heinä–elokuussa (Hagemeyer & Blair 1997). Jätin kesäiset linnut kuitenkin varmuuden vuoksi huomioimatta ja tul-

Kuva 1. Leveäpyrstö- ja tunturikihun määrät syksyllä Suomessa vuosina 1970–1998.
Fig. 1. Annual totals of Pomarine and Long-tailed Skua in autumn in Finland during 1970–1998.

kitsin ensimmäiset muuttajat elokuun loppupuolelle (kuva 3). Siihen aikaan lintuja on havaittu myös liikehtimässä runsaasti Jäämerelläkin, mm. 26.8.—3.9.1962 Murmanskin rannikolta laskettiin 344 muuttavaa leveäpyrstökihua (Malling Olsen 1986).

Varhaisimmat nuoret ovat olleet

24.8.1985 Ikaalisissa, 25.8.1995 Outo-kummussa ja 2.9.1979 Enossa tavatut linnut. Nuorten päämuutto tapahtuu myöhään lokakuussa (md. 23.10.), esimerkiksi parhaimpana ”lepysyksenä” 1996 havainnoista 63 % tehtiin 19.—27.10. välisenä aikana (Ohtonen & Pöyhönen 1998). Myöhäisimmät il-

moitetut leveäpyrstökihumme ovat merialueelta vuoden vaihteen tienoilta: 7.1.1995 Kokkola, 6.1.1997 Korppoo ja 11.1.1998 Kristiinankaupunki. Kirjoitusvaiheessa em. havainnot olivat vielä tarkastamattomia, joten ”virallisena” SE:nä pidetään toistaiseksi 14.12.1988 Rymättylässä tehtyä havaintoa.

Iläleen ilmoitetuista (n=178 yks.) leveäpyrstökihuista on ollut vanhoja (ad) 25 %, nuoria (1kv.) 70 % ja muita (subad, 2kv., 3kv. ym.) 5 %. Vanhat linnut muuttavat nuoria noin 10 vuorokautta aikaisemmin (md. 12.10.) (kuva 3, taulukko 1).

Leveäpyrstökihut muuttavat pääosin yksinään, keskimääräinen parvikoko oli vain 1,2 yksilöä (n=193 parvea), mukana ei kuitenkaan ole 27.9.1903 Muoniosta ilmoitettua noin 40 linnun parvea (josta 1 juv ammuttu). Tuoreimmat ”suurparvet” ovat olleet 25.10.1996 Nurmosta kuusi nuorta ja 16.11.1997 Rääkkylästä kuusi vanhaa lintua. Muuttoparvet ovat olleet lajipuhtaita, paikallisena lintuja on ollut myös loppiparvissa, mutta niissäkin lähinnä ravinnonhankinnan vuoksi.

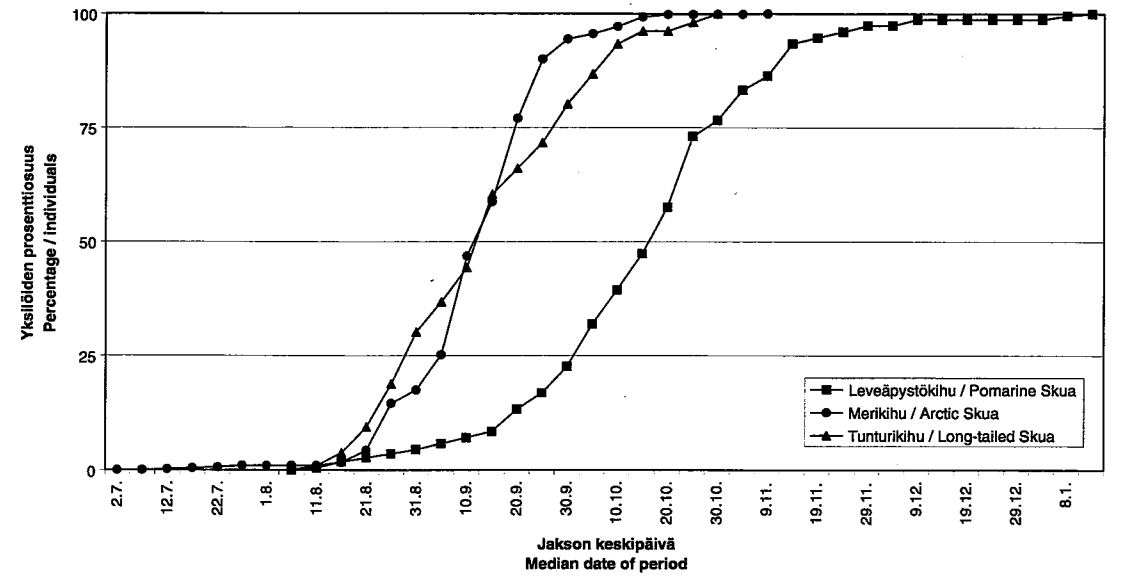
Pääsääntöisesti leveäpyrstökihut ovat olleet hyväkuntoisia (vrt. tunturikihu). Varsin usein ne pysähtyvät muutolta saalistelemaan, mutta aset-

Taulukko 1. Kihujen muuton ajoittuminen.

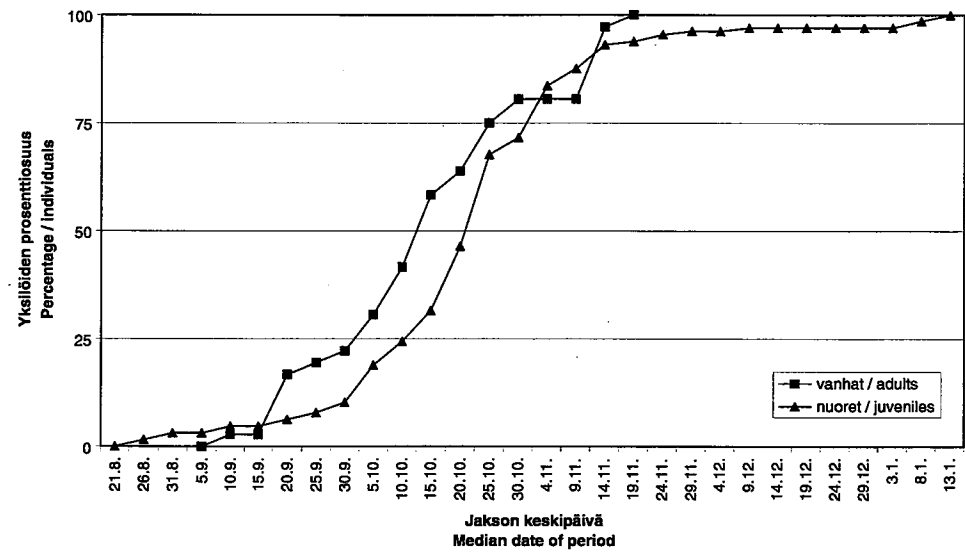
Table 1. Median dates of autumn migration of Skuas in Finland.

Kaikki yhteensä / all individuals	25 %	50 %	75 %	yks. / ind.
Leveäpyrstökihu	30.9.	15.10.	23.10.	208
Merikihu	5.9.	13.9.	19.9.	1 017
Tunturikihu	24.8.	13.9.	27.9.	119
Vanhat / adults	25 %	50 %	75 %	yks. / ind.
Leveäpyrstökihu	3.10.	12.10.	25.10.	45
Merikihu	3.9.	12.9.	18.9.	799
Tunturikihu	29.8.	8.9.	27.9.	23
Nuoret (1kv) / juveniles	25 %	50 %	75 %	yks. / ind.
Leveäpyrstökihu	11.10.	23.10.	30.10.	127
Merikihu	8.9.	15.9.	23.9.	88
Tunturikihu	24.8.	10.9.	27.9.	57

Leveäpyrstö- ja tunturikihun aineisto koko Suomesta vuosina 1848–1998. Merikihun aineisto Itä-Suomesta (alueet: Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo ja Pohjois-Karjala) vuosina 1980–1995.

Kuva 2. Kihujen syysmuuton ajoittuminen Suomessa viiden vuorokauden jaksoissa.
Fig. 2. Timing of autumn migration of Skuas in Finland in five-day periods.

Kuva 3. Leveäpyrstökihun syysmuutto Suomessa ikäluokittain viiden vuorokauden jaksoissa 1848–1998.
Fig. 3. The course of migration of age-determined Pomarine Skua in Finland in five-day periods during 1848–1998 (n=169).

tuvat harvoin pitemmäksi aikaa aloilleen.

Vienanmerellä syksyllä 1996 leveäpyrstökihut viihtyivät enimmäkseen merellä kilometrien päästä rannikosta (Ohtonen & Pöyhönen 1998), joka osaltaan saattaa selittää sen, miksi niitä nähdään enemmän sisämaassa kuin merialueillamme. Muutto kulkenee

kaukana rannikosta, jonne taas suurin osa havainnoinnista keskittyy. Sisämaassa järvien selät ovat pienialaisempia ja ne kapenevat ajoittain saarien ja niemikkeiden vuoksi salmiksi, jossa lintujen havaitseminen helpottuu.

Muutto Itä-Suomessa: Eniten havainnot on Saimaan vesistöalueelta (ja

Pohjois-Karjalan eteläosista). Keskimäärin katsausalueella tavattiin 2,1 yksilöä syksyissä (0–12), selvästi parhaimpana syksynä nähtiin 12 yksilöä (v. 1991). Kaikkiaan alueella on nähty 47 syksyistä leveäpyrstökihua. Itä-Suomessa leveäpyrstökihujen havainnot ajoittuvat vanhoilla 9.9.–16.11. (n=17 yks.) ja nuorilla 25.8.–25.11.

(n=27 yks.) välisille ajoille. Heinäkuussa laji on nähty alueella kolmasti: 15.7.1911 iälleen ilmoittamaton Taipalsaarelta, heinäkuun alussa 1980 +2kv-lintu Juuasta sekä 21.7.1985 vanha Punkaharjulta. Elokuussa laji on tavattu kerran, jo aiemmin mainittu 25.8.1995 Outokummussa. Päämuuton ajankohta ei poikkea koko maan aineistosta. Vanhoista linnuista vain yksi on ollut tummaa värimuotoa. Muuttosuunnat ovat vaihdelleet WSW—S välillä. Havainnoista kymmenen on ilmoitettu paikallisina ja yksi on löydetty kuolleena.

Tunturikihu

Stercorarius longicaudus

Pohjoisessa Lapissa ja arktisella vyöhykkeellä sirkumpolaarisesti pesivää tunturikihua tavataan syysmuutolla hyvin vähälukuisena koko maassa. Pesimäkantamme poistuu pääosin Jäämerelle. Myös Venäjän tundralla pesivät kihut siirtyvät pesinnän jälkeen Jäämerelle. Vähäiset 103 syysmuuttohavaintoa (n=126 yks.) vuoteen 1998 asti jakautuvat tasaisesti

koko maan alueelle. Ennen 1970-lukua Suomesta tiedetään vain 11 syysmuuttohavaintoa ja vasta vuodesta 1982 lähtien lajista on havaintoja joka syksyltä (kuva 1). Viimeisen kymmenen vuoden aikana (vv. 1989—1998) Suomessa on havaittu syksyisin keskimäärin 6,4 tunturikihua määrän vaihdelta vuosittain 1—21 yksilön välillä (kuva 1).

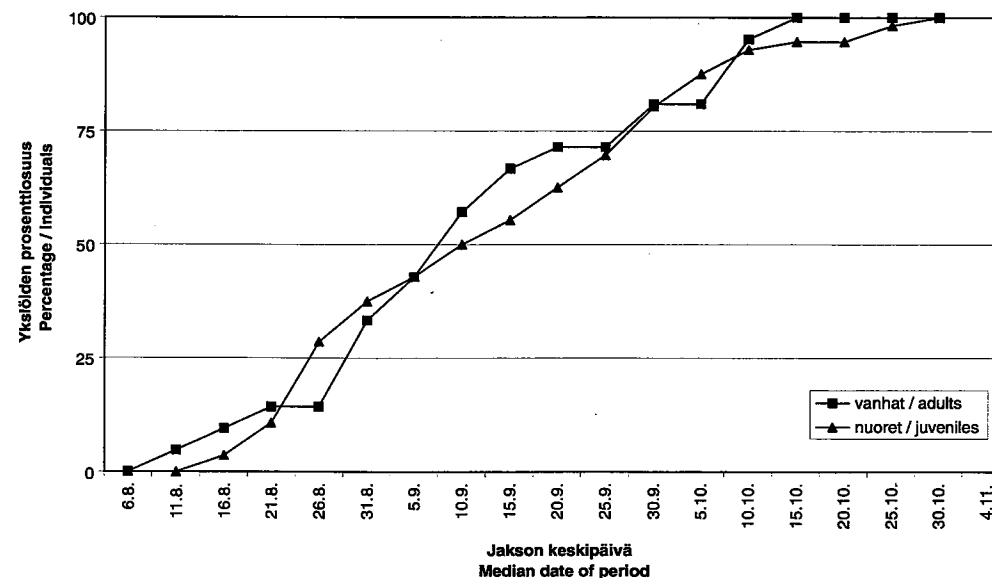
Havainnot jakautuvat varsin tasaisesti kesä—heinäkuulta aina lokakuun loppupuolelle asti (kuva 4). Kesikesän havainnot pesimäalueiden ulkopuolelta koskenevat pesimättömiä kiertäviä yksilöitä, kuten 9.7.1987 Perho 4 muuttavaa. Huonoina sopuli- ja myyrävuosina tunturikihut saattavat luopua pesinnästä. Tällöin linnut liittyvät parviin ja vetäytyvät vähitellen jo kesä—heinäkuussa takaisin Atlantilte kokonaan (v. Haartman ym. 1966; Andersson 1976; Alerstam 1995). Suurimmat tiedossani olevat tunturikihuparvet Suomen Lapista ovat olleet komeita keskittymiä: n. 100, 56 ja n. 50 yksilöä!

Fennoskandian pesimäalueilta linnut katoavat jo varhain elokuussa.

Hyvänä sopulikesänä v. 1970 Utsjoella pääosa pesimäkannasta poistui alueelta jo heinä—elokuun vaihteessa poikasten tultua lentokykyisiksi (Lehikoinen & Myrsky 1970). Suomen läpimuuttohavaintojen perusteella muutto alkaa elokuun puolivälissä, varhaisimmat nuoret on nähty 17.8.1991 Porvoossa, 18.8.1990 Kokkolassa ja 19.8.1991 Ylitorniossa. Selvä havaintojen keskittymä on elo—syyskuun vaihteessa (50 % nähty 13.9. mennessä), mutta havaintoja on tehty vielä syyskuun lopulla ja lokakuun alussa. Myöhäiset havainnot koskenevat kauempaa idästä tulleita lintuja. Merkittävää myöhäisten, erityisesti nuorten, yksilöiden muutos on se, että linnut ovat tavattoman väsyneitä ja nälkiintyneitä. Vastaava ilmiö on havaittu aiemmin keskisessä Euroopassa, missä syksyn 1976 invaasion yhteydessä havaituista 40 tunturikihusta 27 löytyi kuolleina (Malling Olsen 1986). Suommessakin lähes puolet syksyisistä tunturikihuhavainnoista koskee nääntyneinä tai kuolleina löydettyjä lintuja. Ilmiö korostuu mitä myöhäisemmästä havainnosta on kyse; 15.9. jälkeis-

Tunturikihu Long-tailed Skua. ©Hannu Eskonen

Kuva 4. Tunturikihun syysmuutto Suomessa ikäluokittain viiden vrk:n jaksoissa

Fig. 4. The course of migration of age-determined Long-tailed Skua in Finland during 1879—1998 (n= 78)

tä 1kv-linnuista on ollut nääntyneitä/kuolleita 70 % (n=40) ja 1.10. jälkeisistä havainnoista 77 % (n=13). Vastavasti elo—syyskuun vaihteessa lähes kaikki linnut ovat olleet terveitä ja hyväkuntoisia. Myöhemmin syyskuun loppupuolella ja lokakuussa havaittavat tunturikihut ovat todennäköisesti poikkeuksellisten sääolosuhteiden eksyttämiä, itäisemmän Venäjän kannan lintuja, jotka ovat ajautuneet sisämaahan Jäämerellä sekä Atlantilla kulkevalta muuttoreiltä. Näiden arktisella tundralla pesivien tunturikihujen muninta alkaa jopa kolme viikkoa myöhemmin kuin Fennoskandiassa (Cramp & Simmons 1983), ja mikäli pesimäkauden aikana ravintotilanteesta tapahtuu radikaalia heikkenemistä, on mahdollista että kihut joutuvat lähtemään olosuhteiden pakotamina jo synnyinsijoiltaan aliravituina. Tällöin niiden muuttomatka koituu monien kohtaloksi. Myöhäisimmät tunturikihuhavainnot ovat olleet Pohjois-Suomesta: 26.10.1985 Kolarista, 31.10.1991 Hailuodosta (kuollut) ja ainoa marraskuinen 12.11.1995 Kemijärveltä.

Vanhojen (n=23 yks.) ja nuorten (n=57 yks.) lintujen muuton fenologiasta kannattaa vetää vain varovaisia johtopäätöksiä pienen aineiston vuoksi. Myös ilmeisesti kaksi eri populaatiota ("lähikanta" elo—syyskuussa ja itäinen "kaukokanta" syys—loka-

kuussa) sekoittanee kuviota jonkin verran. Kuitenkin kuvan 4 mukaan ikäluokkien välinen muutto näyttäisi tapahtuvan miltei samanaikaisesti, toisin kuin leveäpyrstö- ja merikihulla. Vanhoista linnuista 50 % oli nähty 8.9. ja nuorista 10.9. mennessä (mukaan eivät ole kesä—heinäkuiset havainnot). Tunturikihuparvissa tavattiin keskimäärin 1,2 yksilöä, (n=103 parvea), eli saman verran kuin leveäpyrstökihulla, eniten 16.9.1978 Töysässä yhdeksän ja 27.8.1994 Porvoossa viisi lintua. Tunturikihut ovat muuttaneet lajipuhtaissa parvissa.

Parhaimmat tunturikihusyksyt ovat olleet v. 1991 ja v. 1994, joina molempina tavattiin 21 yksilöä. Selvänä erona ko. syksyjen välillä oli havaintojen ajoittuminen. Syksyllä 1991 havainnot keskittyivät syyskuun lopulle (joista yhdeksän nääntyntä/kuollutta), kun taas syksyllä 1994 havainnot kasaantuivat elokuun lopulle (kaikki terveitä, pääosin muutolla nähtyjä lintuja). Nuori tunturikihu on vaikeasti määritettävissä, joten se ehkä vääristää hieman lajin esiintymiskuvaa syysmuutolla. Joka tapauksessa tunturikihu ei liene säännöllinen läpimuuttaja Etelä- ja Keski-Suomessa, eikä lajilla siten myöskään liene mitään selvää muuttoreittiä. Syksyjen 1991 ja 1994 invaasioluonteinen esiintyminen viitanee poikkeuksellisiin sääoloihin lähtöalueilla. On hyvä

muistaa, että jonakin syksynä myös tunturikihuja voi eksyä runsaastikin ilmatilaamme. Nuoren merikihun kohdalla olisi aina pystyttävä poissulkemaan myös tunturikihun mahdollisuus.

Muutto Itä-Suomessa: Seuraavassa kaikki 16 havaittua tunturikihuyksilöä kronologisesti esitettyinä: syksy 1926 Pieksämäki (ammuttu juv), 15.9.1931 Joensuu (juv), 6.7.1978 Ruokolahti (ad), syksy 1978 Kerimäki (2), 22.9.1979 Kiihtelysvaara (juv kuollut), 14.9.1988 Lappeenranta (juv kuollut), 18.9.1988 Parikkala (juv kuollut), 19.7.1992 Joensuu (ad), 22.7.1994 Ylämaa (1), 8.9.1994 Lappeenranta (2 ad), 5.10.1994 Joroinen (juv), 1.9.1995 Virolahti (2 ad) ja 19.9.1998 Vehkalahti (ad).

Isokihu *Stercorarius skua*

Suomessa isokihu on harvinainen tuttavuus. Kaikkiaan Suomen Rariteettikomitea on vuosilta 1920—1997 hyväksynyt 29 isokihua. Näistä 15 on luokiteltavissa "kevät-" (3.3.—28.6.) ja 14 "syysmuuttohavainnoksi" (17.7.—10.12.).

Syyshavainnot keskittyvät Pohjanlahdelle ja Pohjois-Suomeen, sekä loppukesään ja lokakuulle: X 1920 Enontekiö, 10.12.1924 Jomala, 23.7.1949 Maalahti, 17.7.1968, Mustasaari, 20.7.1975 Lemland, 14.8.1978 Enontekiö.

Taulukko 2. Kihujen yhteismäärät Itä-Suomessa vuosina 1980—1995.

Table 2. Annual totals for the Skuas in eastern Finland in autumn in the years 1980—1995.

vuosi / year	Ste cus	Ste pom	Ste lon	Ste sp	yht./tot.
ennen / before 1980	5	3	4	15	27
1980	1	1	0	4	6
1981	2	0	0	2	4
1982	20	2	0	23	45
1983	5	2	0	2	9
1984	98	1	0	2	101
1985	74	3	0	24	101
1986	33	0	0	4	37
1987	10	0	0	4	14
1988	117	1	2	15	135
1989	46	0	0	1	47
1990	34	2	0	2	38
1991	43	12	0	28	83
1992	28	1	1	11	41
1993	68	3	0	13	84
1994	310	4	4	81	399
1995	118	2	2	25	147
yhteensä / totals	1 012	37	13	256	1 318

kiö, 16.10.1982 Joutseno, 9.10.1983 So-dankylä, 24.7.1984 Luvia, 23.8.1986 Hanko, 17.8.1988 Vuolijoki, 15.10.1988 Janakkala, 26.9.1991 Porvoo ja 19.—20.7.1994 Hyrynsalmi.

Isokihun kannat ovat vahvistuneet viime vuosikymmeninä Pohjois-Atlantilla, erityisesti Brittein saarilla. Meitä lähinnä se pesii paikoin Norjan rannikolla, Lofoteilla ja Keski-Norjassa. Hajahavaintoja tehdään kesäisin myös suomalaisten suosimalla retkeilykohteella Finnmarkin Varangin vuonnolla, jossa laji pesii satunnaisesti. Kovilla länsituulilla isokihuja ajautuu yleisesti Pohjanmeren rannikoille ja Tanskan salmiin. Lajin vilkastunut liikehdintä Itämeren suulla ei ole kohtanut havaintomääriä samassa

Taulukko 3. Kihujen yhteismäärät alueittain vuosina 1980—1995.

Table 3. Regional totals of migrating Skuas in autumn in eastern Finland in the years 1980—1995.

alue / region	Ste cus	Ste pom	Ste lon	Ste sp	yht.
Kymenlaakso	129	2	2	95	228
Etelä-Karjala	663	11	6	86	766
Etelä-Savo	106	11	4	25	146
Pohjois-Karjala	105	13	3	50	171

suhteessa Itämerellä. Vuosina 1970—78 Ruotsissa ja Tanskassa havaituista 618:sta isokihusta vain alle 5 % todettiin Itämeren puolella (Hario 1986). Esimerkiksi syksyn 1983 n. 200 yksi-

löstä kaksi, syksyn 1995 126 yksilöstä kuusi sekä Ruotsin ennätysyksyn 1997 n. 300 yksilöstä kuusi oli Itämeren puolelta (SOF). Havainnot ajoittuvat vuoden jälkipuoliskolle, lähinnä heinä—marraskuun väliselle ajalle, joskin havaintoja on tehty läpi vuoden. Vuoteen 1997 mennessä isokihusta oli Ruotsissa havaintoja lähes 1500 yksilöstä.

Itä-Suomi: Vain yksi havainto: 16.10.1982 Joutsenon Tiurunieniemi 1 nuori paikallisena, säilytteli lokkeja ja katosi selälle.

Kiitokset

Timo Hämäläinen, Harri Hölttä, Pekka Karhu, Jari Kontiokorpi, Harri

Kontkanen, Timo Lahti, Markku Loippo, Harri Okkonen, Paavo Rantanen ja Tapio Tohmo luovuttivat alueensa kihuhavaintoja käyttööni. Gunnar Jakobsson toimitti käyttööni ruotsalaisia kihuartikkeleita. Jari Kontiokorpi, Harri Kontkanen, Markku Porkka, Paavo Rantanen ja Pentti Zetterberg lukivat käsikirjoituksen läpi ja tekivät siihen monia huomautuksia ja lisäyksiä. Englanninkielisen tiivistelmän laativat Harri Kontkanen ja Hannu Huuskonen (kuvatestit kirjoittajan).

Kirjoittajan osoite / Author's address:
Mikko Pöyhönen
Mariankatu 24 C 44
FIN-48100 KOTKA
mpoyhonen@hiski.pp.fi

Korjaus: Kihuartikkelin ensimmäisessä osassa s.10 mainittu merikihujen 16:n linnun parvi 25.9.1984 Rääkkylän Vuoniemestä on ko päivän yhteissumma, joka koostuu useista parvista. Muutos vaikuttaa kuvaan kolme siten, että 16:n linnun parvien määrä vähennee kahdesta yhteen. Parvikokojen keskiarvoihin muutos ei kuitenkaan vaikuta.

Summary: Autumn migration and distribution of Pomarine, Long-tailed and Great Skua in Finland

The first part of this article (Siipirikko 3/1998) dealt with autumn migration of Arctic Skua in eastern Finland. References for whole article are included in the first part.

Pomarine and Long-tailed Skuas are scarce migrants in Finland. Pomarine Skua does not breed in Finland whereas Long-tailed Skua breeds in the northernmost part of Finland. In spring, on average 100—300 Pomarine Skuas migrate annually mainly via Gulf of Finland, whereas Long-tailed Skua is rare migrant in the other parts of Finland.

During 1848—1998 300 Pomarine and 126 Long-tailed Skuas were observed on autumn migration (1.7.—) in Fin-

land. Most of these Skuas have been seen during the last decade due to better observation coverage and increased identification knowledge (fig. 1); during 1989—98 on average 15,3 Pomarine (1—56) and 6,4 Long-tailed Skuas (1—21) were observed annually. In Sweden, especially the amount of Pomarine Skuas observed on autumn migration has been noticed to correlate positively with three-year vole cycle of Arctic tundra. The same phenomenon has been observed also in Finland, but its occurrence depends more on weather conditions during migration period and is thus more unpredictable (fig. 1). It is possible that same part of the Pomarine Skua population migrates to and from the breeding area via Baltic Sea. In some years, also the occurrence of Long-tailed Skuas in autumn gets invasion characters (1991 21 and 1994 21 ind.).

The main migration period of Pomarine Skua is late, 3.10.—16.11. (65% of observations; and if birds observed in July and August, which are probably nonbreeding birds, are discarded, the figure is 80%) (median 15.10.). Young birds migrate ca. 10 days later than adults (fig. 3, table 1). From age-determined birds, 25% are adults, 5% subadults and 70% juveniles. Flock size averages only 1,2 individuals, however, once a flock of 40 birds has been observed in Lapland. Flocks of Pomarine and Long-tailed Skuas consist always of only one species. Pomarine Skuas (unlike Long-tailed Skuas) have mainly been in wealthy condition. Most of the Pomarine Skuas have been observed in inland, along the system of rivers and lakes of East- and Central-Finland. On the sea, Pomarine Skuas probably migrate far offshore, as observed on the White Sea.

In years when small-rodent populations have crashed Pomarine and Long-tailed Skuas do not breed at all but leave their breeding territories early in the summer. In these years Long-tailed Skuas first gather together to form large flocks in breeding areas (biggest flock observed in Finnish Lapland is 100 ind.), where they then withdraw to the Atlantic Ocean during June and July. In breeding years, Long-tailed Skuas leave Fennoscandian breeding areas already in early August. Migration observations of Long-tailed Skuas in South- and Central-Finland are concentrated to September (median 13.9.), the first migration peak (probably Fennoscandian birds) occurs at the turn of August and September, and the second (probably birds from more eastern population) at the turn of September and October (fig. 4). The young birds of the latter peak have usually been very weak (70% of young birds observed after 15th of September have been starved or dead). These birds have probably been starved already in breeding areas and these weak birds are wind-driven to Finnish inland from their normal migration route in the Arctic Ocean. Adults and juveniles seem to migrate at the same time (fig. 4), but the data are insufficient for a firm conclusion. Flock size is in an average 1,2 individuals (biggest flocks 9 and 5 ind.).

Great Skua is vagrant in Finland, and the Rarities Committee of Finland has accepted records from 27 individuals during 1920—1996. These observations are distributed from 3th of March to 10th of December. Autumn observations are concentrated to Gulf of Bothnia and Northern Finland. Timing of autumn observations except one observation in December is divided in two periods: from July to August and October.

Correction: (part 1) In the fig.3 the number of flocks of the Arctic Skua in size 16 should be one instead of two. The total of Skuas (1 319) mentioned in summary in line four is sum of Arctic and other Skuas; for that see table 2 in this part of article.

PK-LINTULISTA

PKLTY ylläpitää paikallisia lintuhavaintoja varten sähköpostilistaa. Listalle pääsee maksamalla yhdistyksen jäsenmaksun ja ilmoittamalla halukkuudestaan sähköpostiosoitteeseen hannu.huuskonen@joensuu.fi. Listan ylläpito aloitettiin huhtikuun alussa 1997 ja listalla on vuoden 1998 lopussa noin 50 jäsentä. Viestejä tänä aikana on listalle lähetetty yli 1300.

Kaikki PKLTY:n alueella retkeilleet (muutkin kuin jäsenet) voivat ilmoittaa havaintojaan listan osoitteeseen pk_lintulista@joensuu.fi. Havaintojen kokoamisen helpottamiseksi toivomme, että havaintoilmoitus olisi muodossa:

Laji, pvm, paikka, havis, (havainnoijien nimet tai nimilyhenteet). Lisätietoja.

ESIM: Mustarastas, 10.12.98 Joe Noljaakka Koivuvaara, 2p klo 10.30 (Kirsi Koipi). Toinen linnuista siipirikko.

Korjaus Siipirikon numeroon 3/98:

s.28 Leppälintu ja käki Jaamankankaalla 1998 jutun ensimmäinen kappale: Tähän huijareiden ryhmään kuuluu noin 18 lajia (Lack 1968)...

tulee olla: Tähän huijareiden ryhmään kuuluu noin 90 lajia (Lack 1968)...

Taulukko 3. Myöhäisimmät havaintopäivämäärät lajeittain syksyllä 1997 (T=talvihavainto). Päivämäärän jälkeen havainnoijat.

Kaakkuri	28.10.	PZ	Töyhtöhyppä	7.9.	HM	Lapinkirvinen	16.9.	PZ
Kuikka	28.10.	PZ	Kapustarinta	29.9.	MHu	Pikkulepinkäinen	20.9.	HM
Härkälintu	2.10.	AP, EV	Tundrakurmitsa	10.10.	HKo, AP	Lapinharakka	7.11.+T	HKi
Silkkiuikku	19.10.	MH, PZ	Tylli	15.10.	HM	Peukaloinen	6.10.	MP
Mustakurkku-uikku	1.10.	PZ	Pikkutylli	8.9.	HM	Rautiainen	14.10.	MH
Merimetso	20.12./22.12.	TT, PP, JK	Punakuiri	-	-	Punarinta	30.11.	PZ
Kaulushaikara	-	-	Pikkukuovi	22.7.	AL	Satakieli	-	-
Laulujoutsen	23.11.+T	PZ, PM, PP, KR	Isokuovi	10.8.	HM	Sinirinta	25.9.	HM
Pikkujoutsen	17.10.	LL ym.	Mustaviklo	29.9.	TT	Leppälintu	26.9.	JT
Metsähänhi	11.10.	PZ, AL	Punajalkaviklo	4.7.	HKi ym.	Pensasasku	20.9.	PZ
Tundrahänhi	14.10.	MH, MP	Valkoviklo	19.8.	MP	Kivitasku	22.10.	MR
Kanadanhanhi	1.10.	PZ	Metsäviklo	24.7.	AL	Mustarastas	26.10.+T	K.Rinne, MH
Valkoposkianhi	15.10.	MH, JLe	Liro	10.9.	TT	Räkätirastas	27.12.+T	PH, HPö, VJ
Sepelhanhi	21.10.	HKi	Rantasipi	16.8.	EL	Punakylkirastas	4.11.	MP
Haapana	23.11.	PZ	Karikukko	-	-	Laulurastas	14.10.	HPI
Tavi	16.10.	UP	Vesipääsky	-	-	Kulorastas	18.10.	MP
Sinisorsa	27.12.+T	PP ym.	Lehtokurppa	25.10.	TT	Pensassirkkalintu	15.7.	PP
Jouhisorso	19.10.	MH	Taivaanvuohi	23.10.	MP	Viitasirkkalintu	-	-
Heinätaavi	-	-	Jänkäkurppa	28.9.	VJ	Ruokokerttunen	16.9.	JT
Lapasorsa	12.10.	MH	Isosirri	28.8.	AL ym.	Ryikerttunen	-	-
Punasoika	27.10.	MH	Pikkusirri	3.10.	AP	Luhtakerttunen	-	-
Tukkasotka	23.11.	PZ	Lapinsirri	28.9.	TT	Viitakerttunen	12.8.	JT
Lapasotka	26.10.	HKo, AP	Suosirri	26.9.	UP	Rastaskerttunen	-	-
Alli	23.11.	PZ	Pulmussirri	31.7.	PP	Kultarinta	-	-
Mustalintu	30.11.	PZ	Kuovisirri	15.9.	UP	Pajulintu	4.10.	PZ
Piikkasiipi	6.11.	PZ	Jänkäsiirriäinen	19.8.	PZ, HH	Tiltalti	11.10.	JT
Telkkä	9.12.+T	TT	Suokukko	28.9.	TT	Sirittäjä	11.8.	HPI
Uivelo	23.10.	HKi, PP	Merikihu	28.9.	TT, AP, EV	Lapinuunilintu	-	-
Tukkakoskelo	27.10.	PZ	Kalalokki	6.11.	PZ	Idänuunilintu	20.7.	PZ
Isokoskelo	27.12.	PZ ym.	Harmaalokki	29.11.	PZ	Mustapääkerttu	3.12.	UP
Mehiläishaukka	24.9.	JVe	Selkälokki	4.10.	AP	Lehtokerttu	29.9.	JT, PZ
Merikotka	25.10.	PZ	Merilokki	22.11.	PZ	Pensasokerttu	26.9.	UP
Sinisuoahaukka	2.10.	AP, EV	Naurulokki	18.10.	VJ	Hemekerttu	14.9.	PZ
Ruskoahaukka	16.9.	HKo	Pikkulokki	21.8.	PZ	Harmaasieppo	8.9.	HKi
Varpushaukka	4.11.	HPI	Kalatiira	29.8.	PZ	Kirjosieppo	24.8.	MP
Kanahaukka	13.11.	PZ	Lapintiira	3.8.	KLi	Pikkusieppo	-	-
Hiiirihaukka	29.9.	HKi	Sepelkyyhky	16.10.	UP	Peltosirkku	22.7.	PZ
Piekana	25.10.	HKi	Käki	18.9.	MP	Pohjansirkku	20.9.	KLi
Maakotka	25.10.	PZ	Sarvipöllö	-	-	Kultasirkku	-	-
Kalasaäski	27.9.	KN	Suopöllö	10.9.	HKi	Pajusirkku	22.10.	MP
Tuulihaukka	2.10.	AP, EV	Kehraaja	10.9.	HKi	Lapinsirkku	28.9.	AP, EV
Ampuhaukka	25.11.	PZ	Tervapääsky	16.9.	SK	Pulmunen	12.12.	HKo, PH, HPö
Nuolihaukka	20.9.	AL, UP	Käenpiika	-	-	Peippo	21.12.+T	KN
Nuoli-punajalkah.	28.9.	PZ	Kiuru	14.10.	MH	Järpeippo	n.16.11.	P.Matilainen/HKi
Muuttohaukka	6.10.	MH	Törmäpääsky	5.9.	PZ	Vihervarpunen	27.12.+T	PH ym
Kurki	10.10.	T.Pölonen/MP	Haarapääsky	14.10.	MH	Tikki	27.12.+T	PP, KR, PM
Luhtakana	-	-	Räystäpääsky	30.9.	HPö	Hemppo	1.10.	MH
Ruisräätä	3.8.	PP	Keltävästäräkki	12.10.	HKi	Punavarpunen	28.8.	MP
Luhtahuitti	-	-	Västäräkki	11.11.	KR	Kottarainen	30.11.+T	PZ ym.
Liejukana	-	-	Niittykirvinen	30.11.	PZ	Kuhankeltäjä	29.7.	PZ
Nokikana	11.10.	PZ	Metsäkirvinen	20.9.	KLi	Mustavaris	4.10.	VJ
Meriharakka	-	-	-	-	-	-	-	-

niistä aivan kohtalaisen kuvan muuton kulusta: 23.6. Joe Höytiäisen kanavan suisto 5p ja 21.7. 20p+m (HKo), 1.8. Joe Kontiosuon jäteasema 25p ja 4.8. 70p (PZ), 6.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto 27m + 25p (PZ), 7.8. Kon Pitkäranta 22p (PZ) ja Joe Ukonlahti 25p (AP), 19.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto 50p ja 20.8. 35p (PZ) ja 21.8. Joe Kontiosuon jäteasema 7p (HKo, PP).

Lehtokurppa *Scolopax rusticola*
Mainittakoon yksi päivämuuhto-havainto: 21.7. (klo 06.15) Rää Vuoniemi 1 SE (PZ).

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago*
Mainittavimmat: 6.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto 13p, joista 8 lähti SE, 21.8. 28p ja 7.9. 8p (PZ).

Suokukko *Philomachus pugnax*
Edellisvuoden runsauden jälkeen erittäin vaatimattomia lukuja, joista parhaimpina 5.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 15juv p (HKo) ja 8.9. 14juv p (HKo, PH, HPö).

Lokit ja tiirat

Kalalokki *Larus canus*
Muutamia kohtalaisia summia: 14.9. Lie Kinahmo 100(3a) m (VJ), 23.10. Lip Riihilampi 67p ja 25.10. 35p (PP) ja 2.11. Lie Pielinen Loma-Koli 14(3a) W-NW (PZ).

Harmaalokki *L. argentatus*
Tuttuun tapaan lukusarja Joe Kontiosuon jäteasemalta: 30.7. 1700p (valtaosa ad; PZ), 13.8. 1200p (valtaosa ad; PZ), 29.8. 1000p (HKo), 18.10. 1500 (PZ), 25.10. 1200p (PZ), 31.10. 150p (HKo ym.), 15.11. 40^{+2kv} + 120^{1-2kv} p (HKo) ja 24.11. 10p (HM). Muualta ei suurkertymiä lainkaan, ellei 15.10. Kit keskusta 100m (MH) pidetä sellaisena.

Naurulokki *L. ridibundus*
Muuttoa ja pieniä kertymä heinäkuun loppupuolella: 21.7. Rää Vuoniemi 43m+1kiert (38 SE-W ja 5 NW-N; PZ) ja Joe Höytiäisen kanavan suisto 18 W (HKo), 23.7. Joe Noljaakka, Aavaranta 70 S-SE (PZ) ja 30.7. Joe Kontiosuon jäteasema 250p (AP). Elokuun loppuun mennessä suurin osa oli jo 'suksinut' muualle: 29.8. Joe Kontiosuon

jäteasema 10 juv p (HKo).

Pikkulokki *L. minutus*
Logolinnustamme tuli joitakin mielenkiintoisia muuttohavaintoja: 20.7. Rää Vuoniemi 6 ad m ja 21.7. 19 ad+8 juv (3a) m (PZ) ja 23.7. Joe Noljaakka Aavaranta a11m (PZ). Viimeiset häipyivät elokuun loppuun mennessä: 4.8. Kon Pitkäranta 25p ja 21.8. 5juv p (PZ).

Kalatiira *Sterna hirundo*
Päämuutto elokuun alkupuolella ja viimeiset hävisivät kuun loppuun mennessä: 4.8. Kon Jakokoski 7m (MP), 9.8. Joe Ukonlahti 41p (KLi), 21.8. Kon Pitkäranta 2 ad p (PZ) ja 29.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto 1ad+1juv m (PZ).

Kyyhkyistä käenpiikaan

Sepelkyyhky *Columba palumbus*
Muuttoluvuissa ei hurraamista, mutta vähien havaintojen valossa päämuutto näyttää ajoittuneen syyskuun loppupuolelle: 24.9. Kit Hatunvaara 174(22a) m (HKo, MH), 27.9. Kit Närsäkkälä a35m (HKo) ja 29.9. Kit Kyrrönniemi a30m (HKo ym.). Viimeiset häipyivät

Kalatiirat häviävät pesimäpaikoiltaan elokuun loppuun mennessä. ©Hannu Eskonen

Hernekertun päämuutto ajoittui elokuun loppupuoliskolle ja viimeinen havaittiin syyskuun puolivälissä.

©Hannu Eskonen

kusta 2S (KLi), 14.11. Joe Kontiosuon jäteas. 5p (UP) ja 15.11. 4p (HKo), 19.11. Kon Lehmo 1p (HPi), 23.11. Eno Uimaharju tehdasalue 3p (PZ) ja Rää Haapasalmi 1p (MH), 24.11. Joe Kontiosuon jäteas. 1p (HM), 26.11. Kon Lehmo 1p (V.Hirvonen/HPi), 30.11. Eno Uimaharju tehdasalue 2p (PZ), sekä Joe Kontiosuon jäteasema 1p talvehti (PZ,TT ym.)

Kirjallisuus

Uusivuori, P. 1993: Suositus kenttähavaintojen merkitsemiseksi. – Linnut 28(6): keskiaukeaman liite.

PEDOT

Ari Parviainen

Syksy -97 ei varmaankaan jäänyt stajareiden mieliin lähtemättömästi hyvänä petosyksynä. Korkeintaan ne, jotka onnistuivat näkemään ennätyskellisen kotkamuuuton antia, vetänevät suuta hymyntapaiseen virneeseen. Kummallinen ilmiö oli täydellinen kalasääskikato, jonka tosin arvelen osittain johtuvan siitä, että usein havainnot paikallisista linnuista jäivät syystä tai toisesta

kirjaamatta vihkoihin ja/tai lomakkeille. Kaikenkaikkiaan vähän isommalla stajarijoukolla petolintujakin nähtäisiin varmasti huomattavasti enemmän. Tämänkin katsauksen havainnot on koottu vain 10:lta lomakkeelta, ja pääosa havainnoista on vain muutamien ihmisten varassa. Jääkäämme toiveikkaina odottelemaan tulevia petosyksyjä ja miksei -kevätäkkin.

Mehiläishaukka *Pernis apivorus*
Ilmoitettuja normaalin vauvaksi, yhteensä 39 yksilöä. Ensimmäinen muuttajaksi tulkittiin jo 20.7. illalla Rää Vuoniemessä NW (PZ). Päämuutoksi tulkittava jakso 24.8.—6.9., jona aikana havaittiin kaksi kolmasosaa vähistä 'Perniksistä', eniten 24.8. Vär Sääperi 8m,1p (PZ) ja 30.8. 8m,5p (HKo,AJ, PH). Syyskuun puolivälin jälkeen enää kolmesti: 20.9. Vär Uusikylä 1 SSW (PZ) ja Kon Jakokoski 1 E (MP), sekä syksyn viimeinen 24.9. Kon Pitkäranta 1 SE (JVe).

Merikotka *Haliaetus albicilla*
Erinomainen merikotkasyksy. Mahdollisesti samat yksilöt pois karsien nähtiin jälleen ennätyskelliset 29 'halia'. Luultavasti samoiksi tulkituin kolme kahdesta paikasta nähtyä lintua: 24.9. Vär Rääköntorni ja Kit Hatunvaaralla nähdyt, 30.9. Vär Sääperiltä havaittu ja Kit Hatunvaaran kolmesta linnusta toinen (klo 12.43—13.00

muuttanut) sekä 11.10. Rää Vuonien ja Kit Kyrrönniemen linnut (taulukko 4). Havaintojen ajoittuminen kertoo taas kerran omaa kieltään muuton vuorokausirytmikasta Pohjois-Karjalan korkeuksilla – yli puolet merikotkista nähtiin iltapäivällä kahden tunnin jaksolla klo 12—14!

Ruskosuohaukka *Circus aeruginosus*

Noin 20 yksilöä ilmoitettiin. Ruskosoi- ta näkee harvoin selvässä muuttolennessä ja paikallisia lintuja tuskin kaikki tulevat ilmoittaneeksi. Syksyn linnuista vain kolme nähtiin muutolla: 19.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto ♂ SW (PZ) sekä 6.9. Rää Vuoniemi ♂ NE+ ♀ E (PZ, HKo, JaV). Syksyn havainnot koskivat yleensä yksittäistä tai paria paikallista yksilöä. Poikkeuksena Joe Höytiäisen kanavan suisto, jossa oleskeli elokuun lopulla parhaimmillaan ♂♀+2^{1kv} lintua (HKo) – lienevät pesineet paikalla. Myös syksyn viimeinen lintu nähtiin suistossa, jossa oli vielä 13.—16.9. 2kv ♂ (HKo).

Sinisuohaukka *C. cyaneus*

Isomman sukulaisansa tapaan tuli ilmoitetuksi vain noin 20 yksilön volyyymilla. Vär Sääperillä ja Kon Pitkärannassa sinisoita oleili ilmeisesti pitempään ja ilmoitetut havainnot koskenevat siksi osittain samoja lintuja. Ensimmäiseksi muutolla olevaksi tul-

Taulukko 4. Syksyn 1997 merikotkat

8.9.	Joe Rantakylä	1juv SE	klo 12.20	TN
20.9.	Vär Sääperi	1 ^{2kv} SW	klo 15.20—15.39	PZ
24.9.	Vär Rääköntorni	1ad W	klo 11.45	PZ
24.9.	Kit Hatunvaara	1(ad) S-SE	klo 12.57	MH, HKo
25.9.	Vär Sääperi	1juv N	klo 16.30	HKi
27.9.	Joe Rantakylä	1juv/subad m		Ville Salakka
27.9.	Vär Rääköntorni	1 ^{n.5kv, 1^{2kv}} S	klo 13.30	PZ, TT
27.9.	Kit Närsäkkälä	1 ^{4kv} n.SSW	klo 12.37	HKo, Jonne Posti, Mika Lännpää
28.9.	Vär Sääperi	1m		AP, EV
28.9.	Kit Hatunvaara	1 S	n. klo 16.30	PZ, MH
29.9.	Joe Rantakylä	1ad SW	klo 12.10—12.15	KLi
30.9.	Vär Sääperi	1ad m	klo 12.20	HPö
30.9.	Vär Sääperi	1 ^{1kv} m	klo 12.30	HPö
30.9.	Kit Hatunvaara	1ad S	klo 11.05	HKo, MH, TN
30.9.	Kit Hatunvaara	1juv/subad S	klo 12.43—13.00	HKo, MH, TN
30.9.	Kit Hatunvaara	1 S	klo 13.45	HKo, MH, TN
2.10.	Joe Rantakylä	1ad SE	klo 13.45	TN
3.10.	Kit Päättye	1 ^{im, 3kv} p		MH, HKo
7.10.	Pyh Mulo	1juv/subad SSE	klo 13.50—13.55	AP
7.10.	Pyh Mulo	1ad SSE	klo 14.53—15.00	AP
8.10.	Lie Vuonisjärvi	1yks.		Markku Tano
10.10.	Kit Kiteenjärvi	1ad kiert	klo 8.30	MH
11.10.	Rää Vuoniemi	1 ^{2kv} SW	klo 12.50	AP, KLi, HPö, HKo
11.10.	Kit Kyrrönniemi	1juv/subad SW	klo 13.20	MH
14.10.	Kit Hatunvaara	1ad SW	klo 11.00	MH
19.10.	Vär Sääperi	1 ad S	klo 12.25	PZ
19.10.	Vär Sääperi	1subad S	klo 12.28	PZ
19.10.	Toh Rantakylä	1juv (1kv?) SE	klo 16.15	HKi
19.10.	Joe Höyt. kan. suisto	1m		AL, JRu, V.Salakka, T.Nyman
19.10.	Juu Vuokko, Piellinen	1ad p		Petteri Lehikoinen/ilm. HL
25.10.	Joe Kontiosuo	1ad WSW	klo 11.16	PZ

kitsin 19.8. Joe Höytiäisen kanavan suistossa nähdyn 1^{1kv} p yksilön. Ainoat yli yhden linnun päivät: 22.9. Vär Rääköntorni 1^{1kv} S, 1^{1kv} p (PZ), 28.9. Vär Sääperi 2♀-puk m, ♀-puk p, 1^{1kv} p (AP, EV) ja 29.9. Kit Hatunvaara 2♀-puk m (MH, TN, HKo). Sinisuot jättivät kylmän syksyisen P-K:n hyvissä ajoin, sillä syksyn viimeinen näyttötyi 2.10. Vär Uusikylässä, jossa ♀-puk p (AP, EV).

Lisäksi määrättämättömiä suohaukkoja näkyi 5 yksilöä, joista 4 määrityksellä *Cir c/m/p* ja 1 *Cir sp* (PZ).

Kanahaukka *Accipiter gentilis*

Noin 40 ilmoitettua aikavälillä 28.8.—7.12., joista viimeinen lienee jo talvehtimaan jäänyt yksilö. Enimmäkseen yksittäishavaintoja tasaisesti pitkin syksyä, enimmillään 27.9. Kit Hatunvaara 5 (MH). Viimeinen muuttavaksi

tulkittiin 13.11. Joe Linnunlahti 1 W (PZ).

Varpushaukka *A. nisus*

Lähes täsmälleen syksyllä -96 havaittu määrä, n.130 'nisaria' (syksy -96 128yks.). Muutto alkoi vaatimattomasti elokuun lopulla jatkuen yhtä vaatimattomana lokakuun puolelle. Parhaat noteeraukset syyskuun viimeisellä kolmanneksella: 22.9. Vär Rääköntorni yht. 12m+p (PZ), 24.9. Kit Hatunvaara 14m (MH, TN), 27.9. Vär Rääköntorni 10m+p (PZ), sekä Kit Hatunvaaralla vielä 29.9. 10m ja 30.9. 8m (TN, MH, HKo). Viimeiset muuttolennessä havaitut: 14.10. Kit Hatunvaara 1m (MH) ja Pyh Niittylahti 1m (MP). Marraskuussa vielä jokunen havainto paikallisista linnuista, jotka saattavat olla jo talveksi aloilleen asettuneita.

Hiirihaukka *Buteo buteo*

Varpushaukan tavoin syksy oli mel-

ko tarkka toisinto edellissyksystä. Ainoastaan 72 hiirihaukkaa ilmoitettiin (syksy -96 74yks.). Ensimmäiset muuttajat 24.8. kahdella taholla: Kon Jakokoski 4m (MP) ja Vär Rääköntorni 2m (PZ). Lisäksi Vär Sääperillä ja Uusikylässä samana päivänä yht. 15p hiirihaukkaa (PZ) muuttua enteillen. Tämän jälkeen havaittiin lähinnä yksittäisiä muuttajia, enimmilläänkin vain 6.9. Vär Sääperillä 7m, 14p (PZ, HKi, HKo). Suurin osa syksyn linnuista nähtiinkin paikallisina. Syksyn viimeinen hiirihaukka 29.9. Vär Sääperi 1p (HKi).

Piekana *B. lagopus*

Aikavälillä 27.7.—25.10. Nähtiin yhteensä n.230 piekanaa, joka on lähes tuplaten edellisyyksyn määrä (130yks.), mutta silti melko laiha saalis. Ensimmäinen tosi varhain 27.7. Vär Rääköntorni ad ESE (PZ). Oikeasti muutto alkoi vasta yli kuukautta myöhemmin: 8.9. Joe Rantakylä 2m (TN) ja 12.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 1m (HKo, OG, JT). Ensimmäinen hui-puntapainen syyskuun loppupuolella: 22.9. Vär Rääköntorni 17m, 1p (PZ), 24.9. Kit Hatunvaara 13m (HKo, MH) ja 27.9. Vär Sääperi 9m, 2p (PZ) sekä Kit Hatunvaara 6m (MH). Myös välipäivinä nähtiin siellä sun täällä muutamia muuttajia. Toinen hieman erotuva huippu 7.10.: Pyh Mulo 18m (klo 13.30—15.30) ja Pyh Niittylahti 13m (klo 17.15—17.25) (MP). Kokopäivästäjilla olisi tulollin voinut nähdä jopa jonkinlaisen muuton. Tämän jälkeen meno hiipui korkeintaan muutama lintuun/päivä, kunnes 25.10. Vär Uusikylän 3m piekanaa päätti syksyn (HKi). Mainittakoon vielä, että määrityksin *But sp* tai *But/Per* ilmoitettiin lisäksi 22 lintua summiin ynnättäväksi.

Maakotka *Aquila chrysaetos*

Todella hyvää kotkasyksyä täydensivät 13 havaittua maakotkaa. Enimmät havainnot hyvin tuulta stajijapaikoilta, jotka ovat syksystä toiseen havainnoisijoiden suosiossa – eikä turhaan. Maakotkatilaston löydät taulukosta 5.

Kalasääski *Pandion haliaetus*

Jonkinlainen massaohduskohan vei kalasääskihavainnot mennessään, sillä haviksia löytyi ainoastaan yhdeltä lomakkeelta! Siltä pohjalta summaksi muodostui kokonaiset 6 yksilöä. Ensimmäinen ja samalla ainoa yli yhden

Tämän haaskalla ruokailevan maakotkan lajityyppejä stajattiin syys-loka-kuussa 13 yksilöä (taulukko 5). ©Hannu Eskonen

Taulukko 5. Syksyn 1997 maakotkat.

6.9.	Lie Ruokojärvi	1yks.		Hannu Hupli
14.9.	Rää Oravilahti	1juv m		HE
27.9.	Kit Kyyrönniemi	1 ilm. subad S		MH
30.9.	Kit Hatunvaara	1 subad SE	klo 12.00	MH, TN, HKo
30.9.	Kit Hatunvaara	1 subad/ad n.S	klo 12.10	MH, TN, HKo
5.10.	Kit Hatunvaara	1 juv/subad SSE	klo 16.05	AP, PH, MH, HKo
5.10.	Vär Sääperi	1 kiert idässä	klo 16.14	PZ
5.10.	Pyh Mulo	1m		JR
6.10.	Kit Hatunvaara	1 juv SE	klo 12.40	MH
11.10.	Joe Höyt. kan. suisto	1 juv SE	klo 11.20	PZ, Tiina Huttu, Ari, Jyri ja Pirita Latja
11.10.	Kit Kyyrönniemi	1 kiert/SSE		MH
19.10.	Joe Höyt. kan. suisto	1 juv n.W		AL, KN ym
25.10.	Joe Kontiosuo	1 ^{kv} SW	klo 11.00	PZ

linnan päivä 30.8. Vär Sääperi 2p/kiert (HKo, PH, AJ) ja viimeinen 27.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 1m (KN).

Tuulihaukka *Falco tinnunculus*
Tavanomaisen heikko esiintyminen n.20 yksilön voimin. Näistä vain 6 lintua nähtiin Värsilän ulkopuolella. Ensimmäiset 30.8. Vär Sääperi 2ad^o ja 2p (HKo, AJ, PH) ja samalla paikalla 6.9. 3^op (PZ, HKi, HKo), sekä Vär Niiralassa 1p (PZ). Muutoin ilmoitetut koskivat 1–2 lintua kerrallaan. Viimeiset niukasti lokakuun puolella: 1.10. Kit Hatunvaara 1 S (PZ) ja 2.10. Vär Sääperi 2^op (AP, EV).

Ampuhaukka *F. columbarius*
Yhteismäärä 27 yksilöä saattaa sisältää joitakin päällekkäisiä havaintoja

poistoyrityksistä huolimatta. Kuten yleensä, havainnot koskivat muutamaa poikkeusta (2yks.) lukuun ottamatta yksinäisiä lintuja. Ensimmäiset 6.9. Joe Linnunlahti 1^{kv} p (HKo) ja 19.9. Kit Hatunvaara 1 (MH). Kolmesti havaittiin kaksi lintua: 20.9. Joe Linnunlahti 2°-puk. p (HKo) ja Joe Höytiäisen kanavan suisto 2p (AL), sekä 29.9. Kit Hatunvaara 2m (MH, TN, HKo). Lokakuun puolivälin jälkeen vielä muutamia havaintoja, joista viimeiset: 19.10. Joe Höytiäisen kanavan suisto 1m (AL) sekä jo mahdollisesti talvehtimista suunnitteleva 25.11. Joe Linnunlahti, yliopisto 1p (PZ).

Nuulihaukka *F. subbuteo*
Niukalla erolla runsain 'pikkufalco'. Yhteensä 29 nuulihaukkaa havaittiin.

Kon Pitkäraannassa pitkään pyörineestä poikueesta tehdyistä havainnoista laskin mukaan vain suurimman kerralla havaitun määrän 21.8. 5p (PZ). Ensimmäiseksi muuttaneeksi tulkitin 13.8. Joe keskustan 1kiert -yksilön (MP). Tämän jälkeen nuulihaukkoja nähtiin tasaisesti syyskuun puolivälin tietämille. Useampia kuin yksi lintu kerrallaan tavattiin seuraavasti: 20.—21.8. Pyh Niittylahti 3p/kiert (MP), 24.8. Vär Sääperi 1 SE, 1p (PZ), 30.8. 2p (HKo, AJ, PH) ja 6.9. 2p (PZ, HKi, HKo), 23.8. Out Vuonos 2p (PZ) sekä 29.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto 2p (PZ) ja 8.9. 2p (HKo). Syksyn viimeiset määritetyt 'subarit' olivat 18.9. Joe Rantakylä 1m (TN) ja 20.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 2p edelleen (AL, UP). Lajilleen määrittämättömiä pikkufalcoja nähtiin lisäksi 10 yksilöä, joista valtaosa määrittämisellä *Fal sub/ves*. Näistä myöhäisimmät 27.9. Vär Räiköntorni 1p/kiert, mahdollinen punajalkahaukka (PZ) sekä 28.9. Kit Hatunvaara 1kiert nuoli-/punajalkahaukka (PZ).

Muuttohaukka *F. peregrinus*

Ei mikään loistava muuttohaukkasyksy, mutta kuitenkin kolme lintua yhytettiin, jotka kaikki Kit Hatunvaaralla: 29.9. 1 S klo 14.22 (MH, HKo, TN), 30.9. 1^{kv} SE klo 12.40 (MH, HKo, TN) sekä vielä 6.10. ad kiert/NE klo 15.00 (MH).

**ISOT LINNUT
ARKTIKA
Markku Halonen**

ARKTIKA

Syksyn *Gavia*-muutto jäi keskinkertaiseksi ilman massamuuttoja. Alleilla sen sijaan todettiin hyvää muuttoja, mutta vain parina päivänä. Muut vesilinnut olivat lähes kateissa. Kahlaajien osalta syksy oli pohjanoteeraus. Yhtään kunnan kahlaajapäivää ei havaittu, eikä Out Vuonoksesta tullut kuin muutama hassu havainto. Arktikan yhteydessä käsiteltävistä merilokeista tuli sentään ennätyksellisen paljon havaintoja aktiivisten kaato-paikkalaristien ansiosta.

Kuikkalinnut

Gavia arctica & stellata

Elo—syyskuun vaihteessa alkoivat *Gavia* kokoontua pieniin parviin, ja muutolla viuhdot joitakin yksittäisiä lintuja. Kaakkuri on kuikkaa aikaisempi muuttaja, ja niinpä 27.8. muutti Rää Vuoniemessä klo 7.00 kaksi parvea jplintuja vakaassa matkalennossa SSW, toisessa 6 ja toisessa 8 lintua (PZ). Kuikka oli kokoontunut 13.9. Lie Murtojärvelle a12p (KNu). Ensimmäinen selvä muuttopäivä oli 27.9., jolloin esimerkiksi Kit Pyhäjärvellä meni 10 kuikkaa, kuusi kaakkuria ja 14 *Gavia* sp:tä (HKo). 29.9. muutto oli jo voimistunut: Kit Hatunvaara 212(5a) m (kuikka 25) ennen puolta päivää (HKo, MH, TN). Tästä lähtien *Gavia*-liikettä oli päivittäistä, joskin varsin vaisua. Koillistuulisenä päivänä 5.10. muutto oli jo selvästi kuikkavoitoista, ja parvia havaittiin sekä Pyhäselän että Itärajan reiteillä: Joe Höylas 41m kuikkaa (AL) ja Kit Kyyrönniemi 181m — suurin parvi a72 klo 11.30 (MH). Iltapäivällä *Gavia* viuhdot myös rajanpintaa pitkin hanhimagsojen mukana: Kit Hatunvaara 172(9a) m (kuikka 60) (MH, HKo, PH, AP).

Allipäivänä 10.10. puhalteli heikko itä-koillistuuli ja sää oli iltopäivälle asti tiikusateinen ja sumuinen. Rää Vuoniemestä laskettiin 224(14a) m (kuikka 117) klo 7.20—15.45 (HKo, AP) ja Kit Kiteenjärvellä puolestaan 287(7a) m — tiukin muuttopiikki klo 10—11 ja suurimmassa parvessa 80 lintua (MH). Yleensä Kiteenjärvellä ei näe kunnan *Gavia*-muuttoja, mutta nyt tuhnuinen sää painoi parvet alas. Rajanpinnassa, lähellä varsinaista päämuuttoputkea, *Gavia*-parvet ovat monesti isompia kuin lähempänä vesistöjen 'reunareiteillä'. Kolmena seuraavana päivänä muutto oli heikkoa, kunnes 14.10. allimassojen mukana liikkui taas runsaasti *Gavia*. Kit Hatunvaara + Kiteenjärvi 171m klo 10.30—17.00, lisäksi Kiteenjärvellä helui 10p kaakkuria. Muutto oli todellisuudessa voimakkaampaa kuin pelkkä luku kertoo, sillä yläsumu esti tehokkaasti useiden parvien näkemisen, joista kuului vain ääniä (kaakkureita) pilvien päältä (MH). Tämän jälkeen muutto alkoi hiipua: 15.10 Kit Kyyrönniemi 32m (MH) ja 17.10. Rää Vuoniemessä, klo 10—12 n.30m (LL, JRu, Petri Ihalempiä), sekä 16.10 Pyh Niittylahti 34m (MP).

Viimeiset ilmoitetut kaakkurit, 2 SW, sekä kuikka, 1^{kv} SSW nähtiin 28.10. Rää Vuoniemessä (PZ).

Alli *Clangula hyemalis*

Varsinaisen päämuuttovaihe alkoi syyskuun viimeisinä päivinä; 29.9. Pyh Niittylahti yömuuttoa myöhään illalla (MP), ja seuraavana päivänä oli järvillä selvää liikehdintää: Kit Kyyrönniemi 847(13a) m klo 6.50—9.15 (HKo, MH) ja Rää Vuoniemessä 544(4a) m (AP). Seuraavan kerran merikärpäset pörräsivät 4.10, jolloin Vuoniemessä 655(11a) m (AP, HM).

Vaisuna hanhimuuton lämmittelynä meni 5.10. Vuoniemessä 581(9a) m (klo 6.50—10.00) (HKo, AP, PH) ja Kyyrönniemessä 400m ja 300 VL sp:tä (MH) — päivän komein parvi, a350, nähtiin kuitenkin Kit Hatunvaaralta (HKo, AP, PH, MH).

Tiikusateinen, utuinen ja heikon koillistuulinen 10.10. oli ensimmäinen allin päämuuttopäivä. Linnut oli helppo havaita, sillä säästä johtuen parvet laskeutuivat järven pintaan ja linnut suunnistivat — ilmeisesti kiertääkseen etelässä ollutta vieläkin rähmäisempää sadealuetta — osittain luoteeseen. Parvien suunta oli haussa ainakin Rää Vuoniemessä, missä 3115(24a) SW, 1700(16a) NW klo 7.20—15.45 (HKo, AP). Kit Kiteenjärvellä ja osin myös Hatunvaaralta käsin näkyi päivän mittaan 4300 p+m (MH). Illansuussa palloili Rää Sampansaanelällä vielä 1000 allia (MH). Seuraavana aamuna muutto jatkui heikentyneenä: Vuoniemestä laskettiin vajaa tuhat (HKo, AP, KLi, HPö) ja Kyyrönniemestä 2600m (MH).

Stajaus mahdollisimman idässä lähellä allin ja muiden arktisten lintujen päämuuttoreittejä tarjoaa aina silloin tällöin mukavia yllätyksiä. Pilvipoutainen ja heikon koillistuulinen 14.10. oli allin päämuuttopäivä P-K:ssa, jolloin Kit Hatunvaaralla laskettiin 11 000m klo 10.45—15.00. Muutto meni keväiseen tapaan korkealla ja oli voimakkainta heti alussa, heiketen klo 11.45 (mitähän aiemmin aamulla lienee mennytkään?). Kuitenkin parvia meni edelleen läpi päivän stajaus haitanneen sumupilven päällä. Iltapäivällä kello kolmen jälkeen Kiteenjärvellä pyöri yhteensä 4300 p/m allia (enimmillään 2000p), jotka vähän aikaa levättyään jatkoivat matkaansa isoissa parvissa järven kaakkoiskul-

malta lounaaseen suunnistaen (MH). Seuraavana päivänä allimuutto oli jo normalisoitunut muutamien satojen lintujen jokapäiväiseksi muutoksi.

Syksyn viimeinen alli ui 23.11. Enon Ahvenisella (PZ).

Mustalintu *Melanitta nigra*

Muutto alkoi jo heinäkuun alussa, mistä merkinä 5.7. Vär Sääperi a50—100 S klo 02.00 (Veikko Neuvonen, Risto Jaakkola). Heinä—elokuun vaihteessa vanhojen koiraiden muutto voimistui: 22.7. Vär Uusikylä, klo 2.00 yömuutolla 80 yksilön parvi etelään (PZ) ja 1.8 Rää Oravilahti a150m klo 23.00 (MH).

Koko loppusyksyn ajan mustalinnut olivat lähes kateissa, vain muutamien kymmenen linnun päiväsummia kirjattiin allimassojen ohessa: 4.10 Kon Jakokoski 33m (MP), 10.10. Rää Vuoniemessä 35(5a) m (HKo, AP) ja Kit Kiteenjärvi 25p (MH), 12.10 Kon Häikänniemi 17p (PZ), 26.10. Rää Vuoniemessä 33p (HKo, AP) ja viimeinen 30.11. Eno Uimaharju, ♀ p Pielisjoen sulassa (PZ).

Pilkkasiipi *M. fusca*

Kohtalaista muuttota: 28.9. Rää Vuoniemessä 23m (AP, EV), 30.9. Kit Kyyrönniemi 18m ja 5.10. a30m (MH), 10.10. Rää Vuoniemessä 139(11a) m (joista 54 N-NW) klo 7.20—15.45 (HKo, AP) ja Kit Kiteenjärvi 450m (MH), 11.10. Rää Vuoniemessä 81(7a) m (HKo, AP, KLi, HPö) ja viimeisenä 6.11. Kon Häikänniemi 12(3a) m (PZ).

Lapasotka *Aythya marila*

Todella vaisu esiintyminen. Syyskuun lopulla ja lokakuussa nähtiin lähinnä vain yksittäisiä lintuja, ainoa isompi päiväsumma oli 10.10. Rää Vuoniemessä 7^o6^o m (HKo, AP), ja viimeiset 20.10. Kon Kuurna 1p (JVe) sekä 26.10. Rää Pikku-Onkamo 1p (HKo, AP).

Kahlaajat

Tundrakurmitsa *Pluvialis squatarola*

Kaikki havainnot: 13.9. Lie Pankakosken kaatopaikka 1p (PT), 16.—17.9. Joe Paritsanlahti 1juv p (OG, PZ), 20.9. Joe Rantakylä 1kiert (KLi), 25.—28.9. Joe Paritsanlahti 1p (TT, HM), IK 30.9. Kit Hatunvaara 1m (hanhiparvessa) (HKo, MH), IK (Psqu) 5.10. 1m sepelhanhiparvessa (HKo, AP, PH, MH), 10.10.

Rää Vuoniemi 1 SW sepelhanhiparvessa (HKo,AP).

Tylli *Charadrius hiaticula*

Muutto alkoi elokuun puolivälissä. Joe Höytiäisen kanavan suisto päivittäin pieniä määriä paikallisena, sekä vanhoja että nuoria lintuja. Enimmillään 16.—17.8. 8p (AL) ja 19.—20.8. 10p (PZ,HKo ym.). Syyskuun puolella paikalla yksittäisiä lintuja, kunnes nuorten lintujen päämuutto kuun puolivälin jälkeen, isoin potti 16.9. 12juv p (HKo ym.). Myös Joe Paritsanlahdella piiperteli loppukuusta tyillejä: 26.9. 6p ja 28.9. 7p (TT,HM ym.).

Viimeiset 12.10. Kon Pitkäranta 1m ja 15.10. Joe Paritsanlahti ä (HM).

Lapinsirri *Calidris temminckii*

Ensimmäinen 6.7. Lie Vuonislahdella (EL). Heti tämän perään yksittäisiä lintuja alkoi näkyä myös Joensuun perinteisillä paikoilla, joiden parhaimmat päivät menivät kuitenkin pitkälle elokuuhun: 11.8. Joe Ukonlahti 9p (1ad, 6juv) (HKo), 19.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto 7p (PZ), 19.—21.8. Joe Kontiosuon jäteas. 6—7p (HKo,PP ym.).

Syyskuun isoin keskittymä oli 10.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 3p (OG) ja syksyn viimeinen havainto puolestaan tuli 28.9. Joe Paritsanlahdella (TT).

Pikkusirri *C. minuta*

Massamuuttoja ei nähty, ja Out Vuonoksen havainnotkin jäivät kokonaan puuttamaan, jos niitä lienee sitten olutkaan. Ensimmäinen 12.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto 1p (AL). Samalta paikalta tulivatkin lähes kaikki syksyn havainnot (sirrejä paikalla käytännössä päivittäin). Parhaimmat päivät olivat: 19.8. 6p, 22.8. 5p, 5.9. 7p, 15.9. 9p, 18.9. 12p (UP,AL ym.).

Viimeinen 3.10. Joe Paritsanlahdella (AP).

Pienten sirrien määritys on joskus erittäin vaikeaa, mistä esimerkkinä 19.8. Joe Ukonlahdella ollut hankalan näköinen, vaalea- ja pitkäjalkaisen oloinen pikkusirri (TT,PZ,AP).

Suosirri *C. alpina*

Ensimmäinen 8.7. Joe Höytiäisen kanavan suisto 1p (AL). Heinäkuun ajan näkyi pienen pieniä parvia ja yksittäisiä lintuja lähinnä Höylasilla; suurin parvi 24.7. 6p (AL). Elokuussa jatkui sama vaisu meininki: lietteellä oli päivittäin muutamia lintuja paikallisena,

enimmillään 20.8. 12p (PZ). Sama tahti jatkui vielä syyskuussakin, kunnes koko muutto tyssähti. Kuun paras parvi tuli viimeisimpänä: 26.9. 4p (UP). Vaikka kerralla nähtyjien lintujen määrät eivät olleet isoja, vieraili lietteellä syksyn mittaan varmasti iso joukko suosirrejä ja muita kahlaajia – eri päivinä havaittujen lintujen erotteleminen on mahdotonta, mutta niiden vaihtuminen ilmeistä.

Kuovisirri *C. ferruginea*

Kaikki havainnot: Joe Höytiäisen kanavan suisto: 17.8. 1p, 19.8 1p, 20.—21.08. 5juv/tp p, 22.8. 3juv p, 23.8. 2juv p, 24.8. 4p, 10.9. 1juv p, 15.09. 2p (UP,HKo,PZ,AL ym.). Ainoa Höytiäisen kanavan suiston ulkopuolinen havainto tuli 19.8. Joe Ukonlahdella, mis- sä 1p (TT,PZ,AP).

Isosirri *C. canutus*

Ainoa Joe Höylasilla 25.—28.8. 1 juv p, joka rengastettiin 28.8. (lintuasemalle uusi rengastuslaji).

Pulmussirri *C. alba*

Ainoa 30.—31.7. Out Vuonos 1 ad vp p (AP,PP).

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus*

Syksyn ainoa 19.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto (PZ,HH).

Mustaviklo *Tringa erythropus*

Ensimmäiset tutusti kesäkuussa ja pitkän muuttokauden päätteeksi viimeisen syyskuun lopussa. Kaikki havainnot: 13.6. Kon Pitkäranta 1p, 23.6. Joe Höytiäisen kanavan suisto 2p (HKo), 26.6. 2, 2.7. 2 (AL), 21.7. 1ad kiert/m (HKo), 24.7. 3, 26.7. 3 sekä 11.8. 1 (AL), 30.7. Out Vuonos 1kiert/m (AP), 11.8. Joe Ukonlahti 1p (HKo), 20.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto 1p (PZ,UP), 21.8. Joe Kontiosuon jäteasema 1kiert/m, 31.8. Joe Paritsanlahti 1p (HKo), 5.9. Kon Pitkäranta 1p (PZ), 20.9. Joe Rantakylä 1juv m (KLi) ja myöhäisin 25.—29.9. Joe Paritsanlahti 1juv p, jalkaansa ontuva (TT, HM).

Punajalkaviklo *T. totanus*

Syksyn ainoa 4.7. Vär Sääperin yli 1ä S klo 5.10 (Veikko Neuvonen, Risto Jaakkola, HKi).

Merilokki *Larus marinus*

Joe Kontiosuon jäteaseman sarja: 30.7. subad, 13.—26.8. ad, 28.8. 1^{1kv}, 29.8.

ad, 1.—2.9. 1^{2kv}, 4.9. ad, 6.9. ad ja 1^{2kv}, 7.—10. 9. 2 ad, 13.9. ad ja 1^{1kv}, 16.—18.9. ad, 24.9. 1^{3kv}, 27.9. 1^{1kv}, 11.10 ad, 18.10. 1^{1kv}, 20.10. ad (RJ,PZ,TT ym.). Kuinka monta eri merilokkia kaatopaikalla syksyn mittaan pörräsi, jää arvoitukseksi, mutta kasvava suuntaus P-K:n syksyisissä määrissä on ilmeinen. Muut havainnot: 19.8. Joe Ukonlahti, ilm. 1^{2kv} p (PZ,AP), 29.9. Kit Kyyrönniemi 1ad p/kiert (HKo,MH,TN) ja 22.11. Kon Höytiäinen, Häikänniemi 1^{1kv} p (PZ).

Lapintiira *Sterna paradisaea*

Havaintoja vain pesimäpaikalta Joe Ukonlahdella: 30.7. 2p (AP) ja 3.8. 1ad, 1juv p (KLi).

Merikihu *Stercorarius parasiticus*

28.9. Rää Vuoniemi a4ad va kiert/m klo 8.15—9.05 (AP,EV) ja Kon Pitkäranta 1kiert klo 17.00 (TT).

ISOT LINNUT

Hanhisyksy oli erinomainen. Hanhia laskettiin karkeasti arvioiden noin 105 000, joista 40 000 laililleen ja suvulle määrättämittömiä. Turhat lännenpuoleiset tuulet eivät päässeet sotkaan hanhistajareiden kuvioita syys—lokakuun taitteessa, vaan lähes koko ajan vallitsivat heikot, välillä kohtalaiset, idän ja koillisen väliset tuulet. Hanhia muutti syyskuun viimeisen ja lokakuun kahden ensimmäisen viikon aikana lähes päivittäin. Ainoa ongelma stajattessa olivat päivästä toiseen matalalla roikkuneet sumupilvet, joiden yläpuolella meni äänistä päätellen paljon hanhia, ainakin Kiteen Hatunvaaralla. Yleensä muutto alkoi puoliltapäivin, mutta myös useita yömuuton jälkeisiä aamumuuttoja todettiin. Muuttohavainnot keskittyivät itärajan pintaan ja toisaalta Joensuun seudulle, sillä muualla maakunnassa oli retkeilijöitä vain satunnaisesti. Kiteen Hatunvaara oli ahkerimmin miehitettynä ja sieltä laskettiinkin syksyn mittaan vajaan 50 000 hanhea. Niin Hatunvaaralla kuin Värtsilän Räikönvaaran tornissa ihmeteltiin monena päivänä hanhien muuttosuuntaa, mikä oli normaalin lounaan sijasta usein etelään tai jopa kaakkoon. Läheiset Jänisjärvi ja Laatokka tuntuvat ”imevän” hanhia puoleensa.

Kurkia tavattiin normaalisti. Pai-

kalliskerääntymät jäivät jostain syystä laskematta ja enin osa nähtiinkin muutolla. Päämuutto meni useampana päivänä ja parvia havaittiin vielä lokakuun puolella. Pikkujoutsenilla ja merimetsolla havaittiin kohtalaisen mukavaa muuttoa. Erikoinen ilmiö oli merimetsojen pienimuotoinen ’talvinvaasio’. Laulujoutsenten määrät olivat suuria lokakuun loppupuolella ja pieniä parvia nähtiin läpi marraskuun niin muutolla kuin paikallisenakin.

Metsähänhi *Anser fabalis* (n.2500)

Ensimmäiset parvet havaittiin tutusti syyskuun alussa, esim. 1.9. Joe Nolja- ka a31m (PZ) ja Pol Viinijärvi a26 m. Syksyllä harvemmin havaittuja paikallisia parvia edustivat 21.9. Ilo/Lie Patvinsuo 40p (HKo ym.) ja 23.9. Kit Puhos 45p (JaV).

Muuton makuun päästiin 21.9., jolloin Lie Patvinsuolla 97(3a) (PT) ja Vär Sääperillä 250(2a) (HKi). Seuraava hyvä päivä oli 24.9., jolloin Kit Hatunvaarassa havaittiin muutolla 303(4a) (HKo,MH) ja Vär Räköntornista 401(6a) (PZ). 28.9. muutto voimistui syksyn parhaaseensa: Vär Sääperi 412(5a) (AP,EV) ja Kit Hatunvaara

924(9a) (PZ,MH).

Lokakuun ensimmäisenä Kit Hatunvaaralla laskettiin 169(12a) m metsähänhea (PZ,MH), mutta tämän jälkeen määrityksiä tuli enää vähän, vaikka Anser-muutto jatkuikin vilkkaana. Viimeinen metsähänhiparvi, a50, muutti 11.10. Joe Höylasilla (PZ,AL).

Tundranhanhi *A. albifrons* (n.3000)

Aivan syyskuun viimeisinä päivinä Anser-muutto vahdittamaan saapuivat tundranhanhet lukuisin joukoin. 28.9. määritettiin 370m tundraa ilta- päivän aikana Kit Hatunvaaralla (PZ,T.Zetterberg,MH) ja Toh Saarion ylitti sadan linnun parvi (AP,EV).

29.—30.9. olivat syksyn parhaat Anser-hanhien muuttopäivät. 29.9. Kit Hatunvaaralla kuultiin kahden tundranhanhiparven ääntä näkyvääsyä haitanneesta ”yläsumussa” – pääosa päivän *Anseresta* lienee jo ollut tundra (HKo,TN,MH). Seuraavana päivänä, 30.9. määrityksiä tuli paremmin, jolloin 264(2a) ohitti Hatunvaaran illansuussa (PZ).

1.10. jatkui muutto edelleen vilkkaana: Kit Hatunvaara 756(15a) (PZ,MH) ja Kon Jakokoski 330(2a) m

illansuussa (MP). Illalla Vuoniemessä autonvaloilla stajannut PZ näki ja kuuli vielä 50:n linnun yömuuttoparven klo 20.30 – monet havainnot hanhiparvista aivan illansuussa kertovat omaa karua kieltään yömuuton yleisyydestä. Tundranhanhia voi mennä mihin aikaan yöstä tahansa, mistä esimerkkinä 4.10. (klo 5.07) yömuuttoparvi Joe k:ssa (MHu).

5.10. oli valkopskien vuoro, mutta joukkoon mahtui myös tundranhanhia. Vär Räköntorni (PZ) sekä Kit Hatunvaara (HKo ym.) olivat molemmat miehitettyinä seuraavin tuloksin: 308(3a) sekä 113(5a). Joe Höylasilla meni puolestaan 150(2a) m (AL).

10.10. Rää Vuoniemessä muutti 115(2a) (sekaparvina metsähanhien kanssa) (HKo,AP) ja puoliltaöin kuului Värtsilässä parven ääntä (HKi). 11.10. Joe Nolja- ka ohitti a55 (PZ ym.) ja Kit Hatunvaaran 154(2a) (MH). Syksyn viimeinen isompi parvi oli 14.10. Pyh Vehkapuron ylittänyt a120m (MP).

Anser sp (n. 11 000)

Metsähanhien päämuuton aikaan laskettiin 22.9. Vär Räköntornista 598(10a) muuttajaa (PZ). Hyvänä han-

Merilokki on yhä tavallisempi tuttavuus syksylläkin. ©Hannu Eskonen

hipäivänä 24.9. muutti sepelhanhien ohella runsaasti *Anseriita*: Kit Hatunvaara 968(22a) m (HKo,MH) ja Vär Räiköntorni 598m (PZ).

Kuun lopulla liikkeellä oli runsaasti tundrahamia, ja vähemmistöä parvissa oli edelleen myös metsähanhia. 28.9. Kit Hatunvaaran ohitti iltapäivällä 963m (PZ,T,Zetterberg,MH) ja Vär

Sääperin 610(4a) (AP,EV).

Seuraavana päivänä, 29.9. Kit Hatunvaaralla 2227(20a) m (HKo,MH, TN). Joe Rantakylässä muutto oli totutusti vaisumpaa: 215(2a) (KLi). Edelleen 30.9. Kit Hatunvaara 2446(16a) (HKo, MH) ja Vär Sääperi 523(5a) (AP,HPö).

Lokakuun parhaita *Anser*-muutto-

ja: 1.10. Kit Hatunvaara 206(3a) (PZ,MH) ja Kit Muljula a140m (klo 17.20) (MH) sekä samoin illansuussa (klo 17.00—17.30) Lip Liperinsalo 345(5a) (TN), 2.10. Vär Sääperi 117(3a) m (AP,EV), 4.10. Kit Hatunvaara + Kiteenjärvi 410(5a) (MH), 5.10. Hatunvaara 405(6a) (HKo, AP,PH,MH) ja Joe Rantakylä 193(3a) (TN).

Taulukko 6. Määrittämättömät hanhet (luku jota ei ole lihavoitu) ja parhaimmat päiväsummat (lihavoitu). Havainnointialka mainittu suluisa. Lajikohtaiset muuttotiedot tekstissä.

20.9.	Lie Kotalahti a200 (MR)		
24.9.	Kit Hatunvaara (klo 6.50—13.30) 1355(18a), yht. 6825(47a) (HKo,MH) Vär Räiköntorni (klo 6.40—15.00) 1355(24a), yht. 7020(36a) (PZ)		(Valtaosa hanhista meni klo 15.00 jälkeen. Mainittakoon lisäksi, että eräässä hanhiparvessa muutti ilmeinen kyhmyhaahka, jota ei kuitenkaan saatu varmaksiksi, vaikka se nähtiin molemmista havainnointipisteistä.)
28.9.	*sää: 8/8, heikkoa N tuulta, aamupäivällä vesikuuroja, iltapäivällä selkeää Kit Hatunvaara (klo 12.00—18.00) 760 m, yht. 4700m (PZ,TZ,MH) Vär Sääperi (klo 12.00—16.30) 2121(23a), yht. 2796(28a) (AP,EV) Muutto alkoi säänseljettyä klo 12.00 ja hiipui täysin illaksi, suunta suoraan etelään laajana rintamana Hatunvaaran molemmin puolin.	6.10.	Hyvästä säästä huolimatta välipäivä
29.9.	Kit Hatunvaara (klo 10.15—16.30) 165(3a), yht. 3887(24a) + viisiää parvea (HKo,MH,TN) Rää Haapasalmi (klo 18.45—18.55) yht. 6000(3a) sepelhanhea (MH ym.)	7.10.	Sää: 8/8, kohtalaista/heikkoa WNW tuulta, sadekuuroja. Välipäivä.
30.9.	Kit Kyyrönniemi (klo 06.50—09.15) a105m, yht. 675(10a) (HKo,MH) Kit Hatunvaara (klo 10.15—15.30) a200m, yht. 5247(25a) (HKo,MH)	8.10.	Sää: 8/8, tyyntä, vähän utua. Kit Hatunvaara (klo 11.30—15.00) 2000(5a) itäpuolelta klo 13.10—14.00 (MH). "Yläsumun" seassa matkannut muutama massaparvi antoi ikävän aavistuksen siitä, että muutaman kivenheiton päässä idässä menee raju hanhimuutto. Valttavasti muuton lännemmäksi ohjaavaa tuulta ei ollut ja vasta iltapäivällä klo 15.00 jälkeen karu totuus paljastui koko komeudessaan: Virolahdelta muutti 30 700 hanhea kaukana merellä reippaassa kaakkoisuudessa.
1.10.	Sää: 8/8, heikkoa tuulta/tyyntyä (NE), aamupäivällä sadekuuroja ja utua, iltapäivällä selkeää Kit Hatunvaara (klo 11.25—16.30) 720(5a), yht. 5238(44a) (PZ,MH), Pyh Mulo (klo 12.40—16.00) 1511(15a) korkealla (EV)	9.10.	sumu/välipäivä (Virolahti 10 000m).
2.10.	Sää: 8/8, heikkoa NE tuulta, sadekuuroja ja utua Kit Hatunvaara (klo 11.00—15.00) 500(4a) (AP,EV,MH) Vär Sääperi (klo 15.25—18.30) 550(3a), yht. 2300(17a) (AP,EV) Joe kk a300, yht. 900(2a) (HKo)	10.10.	Sää: 8/8, heikkoa ENE, tiikusadetta ja utua, myöhemmin selkeää. Rää Vuoniemi (klo 7.20—15.45) 1165(6a), yht. 1543(10a) (HKo,AP). Osa hanhista pällöi vesilintujen tapaan ihme suuntiin, usein vakaasti NW, ilmeisesti etelässä ollutta sumualueita välttääkseen! Kon Höytiäinen, klo 12.25 jälkeen noin 600 Höytiäisen länsirantaa ensin SW, sitten NW (Jari Vesterinen). Kiteellä ei juuri muuttoa.
3.10.	Sää: 8/8, heikkoa NE tuulta, sumua. Muutossa selvä välipäivä. Vär Sääperi 300(5a)	11.10.	Sää: kohtalaista ENE tuulta. Rää Vuoniemi (klo 7.20—14.00) 444(5a), yht. 1400(19a) (HKo,AP,KLi,HPö) Joe Höytiäisen kanavan suisto (klo 9.00—12.00) a130, yht. 450m (PZ,ym).
4.10.	Sää: 8/8, heikkoa E tuulta, sumua, iltapäivällä 4/8 ja hyvä näkyvyyss Kit Hatunvaara (klo 14.05—16.30) 1245(13a), yht. 1600(21a) (MH,AP,AV) Kit Kiteenjärvi a300 illansuussa (MH)	12.10.	Sää: kohtalaista NE tuulta, sumua ja sadekuuroja. Välipäivä.
5.10.	Sää: 4/8, kohtalaista E-NE tuulta. Kon Herajärvi 1200(2a) (TT) Joe Höytiäisen kanavan suisto 2250(10a), yht. 2870(14a) (AL) Joe Rantakylä 1500, yht. 6050 (KLi, JHy) Kit Kyyrönniemi (klo 07.55—14.05) 1000(3a) klo 13.20—14.05 (MH). Menivät kaukana lännessä (Joensuun reitin hanhia). Joensuussa muutto alkoi voimistua useita tunteja aikaisemmin kuin idempänä. Vär Räiköntorni (klo 13.00—18.00) 8535(49a), yht. 12 000(73a) (PZ) Kit Hatunvaara (klo 11.30—18.30) 8340(37a), yht. 14 401(81a) (MH,AP,HKo,PH).	13.10.	Sumua ja välipäivä.
		14.10.	Sää: 8/8, heikkoa ENE tuulta, yläsumua. Pyh Mulo (klo 12.00—16.00) 2840(14a), yht. 3340m (AP,EV) Kit Hatunvaara + Kiteenjärvi (klo 10.30—17.00) 850(5a), yht. 923m (MH). Lie Merilä (klo 17.30) 260(2a) (SK) Pol Horsmanaho a120 (TN)
		15.10.	Sää: kohtalaista N tuulta. Kit Kyyrönniemi (klo 7.30—11.15) 2380(19a), yht. 3115(25a) (MH).

*Säätiedoissa pilvisyys on merkitty seuraavasti: 0/8 on pilvetön taivas, 4/8 puoli-pilvinen ja 8/8 täysin pilvien peittämä taivas, 1-3/8 ja 5-7/8 näiden välimuotoja.

10.—11.10. yöllä havaittiin Joensuussa yömuuttavia (tundra)hanhiparvia, ja seuraavana päivänä havaittiin Rää Vuoniemessä vielä 923(14a) m *Anseria* (KLi,HKo,AP). Paitsi alleilla, suunta oli 10.10. hakussa myös hanhilla, sillä osa parvista viuhtoi jopa luoteeseen. Kiteellä ei hanhista tiedetty juuri mitään. Tukkoinen sää ja kohtalainen itäkoillistuuli lennättivät osan *Anser*-parvista aina länsirannikolle asti. Tämän jälkeen muutto jatkui vajaan viikon verran hiipuen.

Sepelhanhi *Branta bernicla* (n. 33 000)

Syksyn ensimmäinen parvi, a13, matkasi 21.9. Joe Höytiäisen kanavan suistolla (PZ). Muutto alkoi sitten räväkästi 24.9., jolloin Kit Hatunvaaralla muutti 4200(3a) (HKo,MH) ja Vär Räiköntornista 4650(5a) (PZ). Kaikki parvet menivät itäpuolelta. Värttilän (ja Kit Hatunvaaran) klo 10.45 ohittanut 1200 seplun parvi havaittiin klo 12.50 Simpeleen vesitorjunta (M.Pöllänen ja J.Poutanen), 110 km:n linnuntiematka taitettiin siis vain 50—60 km/h nopeudella — reipas sivutuuli varmasti vaikutti etenemisnopeuteen.

Muutaman välipäivän jälkeen 28.9. Kit Hatunvaaralla havaittiin 850m (T.Zetterberg,PZ,MH). Seuraavana päivänä, 29.9. oli sepelhanhen päämuuttopäivä. Ensimmäinen yömuuttava parvi havaittiin klo 01.33 Joe Huuhkajantiellä (MHu). Kit Hatunvaaralla muutti päivän mittaan vain 1600(2a) (HKo,MH,TN), mutta varsinainen räväytys tapahtui salakavalasti vasta illansuussa: Rää Haapasalmen ylitti peräkanaa 6000(3a) (klo 18.35—18.45) (HKo, TN, Haloset) ja Vär Patsoalan a1200 klo 17.30 (HKi). Massaparvista päätellen lähtökäskyä oli kunnolla takana, ja herää jälleen kysymys, että mitä tähän yön turvin lieenee menestykseen. Joka tapauksessa Pyh Niitylahdessa meni klo 21.15—23.00 useita parvia yömuutolla (MP).

Koillistuulella ei saa luovuttaa!

Koko päivän, 29.9., Kiteen Hatunvaaralla hanhia kytänneet kaverukset HKo, TN, ja MH palaillaivat jo hyöissä ajoiin MH:n kotiin Rääkkylän Haapasalmelle. Vaikka tuuli voimistui puhalttelemaan lupaavasti itäkoillisesta, kampsivat kaverukset suoraan sisälle paistikuppien ja leposohvien ääreen. Vain aina yhtä hermona hanhien takia oleva MH purpatti itsekseen

jotain, että "aivan niin kuin ulkoa kuuluisi hanhia purpatus". Tämä toistui useammankin kerran kenenkään siihen reagoimatta. Lopulta aivan iltahämmärisä, klo 18.35, sattuivat Kari Halonen ja Auvo Ikonen seisoskelemaan ulkona, kun hanhien purpatus alkoi todella kuulua. Ripeästi Kari syöksyi sisälle huutaen: "nyt niitä hanhia menee ja lintu-ukot eikun vain makaavat!". Ryntäsimme sukkasillamme rappusille 3000:n sepelhanhen mahtavan laivueen juuri ylittäessä melko matalalla kotimme. Hetki tämän perään mentoivat vielä 2500:n ja 500:n parvet samaa reittiä. Aloitin pakostakin miettiä, että lieköhän kuulemani purpatus mahdollisesti kuulunut avonaisesta makuuhuoneen ikkunasta.

Todisteena edellisöisestä yömuutosta ohitti aamulla, 30.9., Kit Kyyrönniemen 509(7a) m sepelhanhea. Myöhemmin päivällä Hatunvaaralla nähtiin vielä 2580(6a) samana aamuna Vienanmereltä lähteneitä lintuja (HKo, TN, MH).

Lokakuun ensimmäisenä muutto jatkui mukavana: Kit Hatunvaara 3300m (PZ,MH) ja jälleen aivan illansuussa muutti Pyh Niitylahdessa 620(3a) (MP). Tämän jälkeen parvia havaittiin päivittäin, vaikkei mihinkään suurempiin lukemiin enää yletty. Perinteistä Pielisjoen reittiä Joensuun keskustan yli meni 2.10. a600m (HKo) ja Höytiäisen kanavan suistolla a100m (UP). 4.10. Kit Muljussalla a700m (MH) ja Hatunvaarassa 451(2a) (AP,AV,MH). Valkoposkipäivänä 5.10. Vär Räiköntornista laskettiin 1400(7a) (PZ) ja Joe Rantakylästä yht. 2000 sepelhanhea (KLi, TN). Pyh Mulossa pistäytynyt JR oli myös nähnyt ilmeisesti Rantakylän luvuista puuttuvan, noin 2000:n linnun parven.

Irtoparvia muutti jälleen runsaasti seuraavina päivinä: 10.10. Rää Vuoniemi 337 (3a) (HKo, AP), Samppaanniemi a300m ja Kit Kiteenjärvi a250m (MH), 11.10. Lie Yrjölä a250m ja Murtotarvi a200m (KNu) sekä Joe kk 200m (AK), 14.10. Pyh Mulo 350m (AP, EV) ja Vehkapuro—Niitylahti 435(2a) (MP). 14.10 kuuli MP vielä illalla kolme parvea yömuutolla. Seuraavana aamuna menikin syksyn viimeinen parempi hanhirypistys: Kit Kyyrönniemessä 605(5a) (a500 klo 9.30) (MH). Vielä 17.10 muutti Lie Kivivaarassa a100m ilmeistä sepelhanhea (L.Kärkkäinen).

Viimeisiä sepelhanhia olivat 15.—17.10. Lie Nurmijärven kesy nuorukai-

nen pihanurmikolla (EL), 20.10 Kit Päätteen 1p (MH) ja 21.10. Toh Rantakylän Ijuv p rantapellolla (HKi).

Valkoposkianhi *B. leucopsis* (n.11 000)

Ensimmäiset, a8, muuttivat 24.9. Vär Räiköntornin ohii (PZ).

Muutto alkoi hiljalleen voimistua 1.10., jolloin Kit Hatunvaaralta laskettiin 338(8a) (PZ,MH), Ilo Petkeljärvelä muutti a200 (JLe) ja illalla (klo 19.34) a100 yömuutolla Rää Vuoniemessä (PZ). 2.10. tuli pieni muuttoryppy myöhään iltapäivällä (klo 15.20—18.30) Vär Sääperillä, missä 1675(9a) (AP,EV), ja lisäksi Lie Patvinsuolla a130m (JLe).

5.10. oli sitten toinen valkoposken päämuuttopäivästä. Vär Räiköntorni 1915(12a) (PZ) ja Kit Hatunvaara 5319(28a) (pääosin samoja lintuja) (MH, AP, HKo, PH). Joensuussa nähtiin myös hanhia: Mutala (klo 13.00) 240(2a) (TN) sekä Höylas 570(2a) (AL).

8.10. oli ilmeinen valkoposken päämuutto: muuttoputki kulki vain valittavasti vähän liian kaukana itärajan takana, ja vasta Virolahden kohdalla parvet kääntyivät seuraamaan Suomen rannikko kovaa kaakkoistuulen painamana. Siellä lasketusta 37 000:sta hanhasta ilmeinen enemmistö oli valkoposkia.

Tämän jälkeen muutto heikkeni muiden hanhien tavoin: 10.10. Kitee klo 23.00 parven ääntä (HKi), 11.10. Joe Höytiäisen kanavan suisto 115 NW (PZ,ym), Kit Kyyrönniemi 380(3a) (MH) ja Vär Sääperi, kaksi suurta parvea: 300 ja 1000m iltapäivällä (HKi). Viimeinen suurempi parvi oli 15.10. Lie Patvinsuon ohittanut a150m (JLe).

Kanadanhanhi *B. canadensis* (49)
Muutolla kanadalaisia ei vielä ole syksyllä pääty näkemään, mutta paikallisina kylläkin: 25.8. Kon Koivuniemi 4p (PM), 11.9. Pol Ruvaslahti 3p (PM) ja 26.8—1.10. Kit Puhos, Koivikon pelot enimmillään 42p (PZ,JVa).

Kurki *Grus grus* (n.1000)

Parhaimmat kerääntymät ja muuttosumat: 11.9. Kit Puhos 36p (JVa), 15.9. Lie Lapalie 20kiert (KJ), 16.9. Kon Pitkäranta 59p (TT), 18.9. Kon Kuurna—Kotalahti, n. 55p (HH), 19.9. Kit Hatunvaara 100(5a) m tiukkana piikinä klo 12—13 (MH), 20.9. Joe Rantakylä 131(6a) m samoin keskitetysti

puoliltpäivin (KLi) ja Rää Rasivaara ainakin 100p (MH), 24.9. Kit Hatunvaara a155 n.S (klo 8.10) (HKo,MH), 28.9. Lip Käsämä 75(4a) (VJ), 1.10. Kit Hatunvaara a38 S (MH,PZ), 4.10. Lip Käsämä 156(4a) m (VJ) ja 10.10. Kon Jakokoski 20m (T.Pölonen/MP).

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*

Muuttotarvia alkoi näkyä jo syyskuun lopulla, esim. 24.9. Kit Hatunvaara 14(3a) (HKo,MH), 21.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto a18 (PZ), 24.9. Vär Räiköntorni pienissä parvissa yht. 71m (sis. joutsenlajin) (PZ) ja Kon Pitkäranta 26p/m (JVe). 29.9. Kit Hatunvaaralla muutti 31(4a) lajilleen määrittämätöntä joutsenta (HKo, MH).

Lokakuun alun jälkeen muutto oli vilkasta ja paikalliskertymät kasvoivat (vain isoimmat parvet luoteltu): 1.10. Kit Kiteenjärvi 57p (PZ), 7.10. 26p Joe Karsikko (TT), 10.10. Rää Vuoniemi 31(3a) ja 11.10. 40(4a) m (HKo,AP, KLi), 11.10. Vär Sääperi 26m (HKi) ja Kit Päätye +Kiteenjärvi 72p (PZ), 12.10. Eno Kaltimo 40p (KN) ja Eno Louhioja 50p (JLe), 14.10. Kit Hatunvaara 30m (MH), 17.10. Lie Jamalilahiti 46p (AK), 19.10. Joe Paritsanlahti 32p

(HM), 20.10. Eno Laukkalanlahti 40p (Markku Tano).

Lokakuun puolivälin jälkeen paikalliskerääntymät saavuttivat huipunsa: 19.10. Toh Rantakylä 171 p, joista 139ad/subad ja 27juv (PZ,HKi). Heti tämän perään mahdollisesti samat linnut siirtyivät viereiselle Peijonniemenlahdelle, joka alkoi sekin jäätyä. 23.10. paikalla oli 202p, joista 169ad/subad ja 33juv (HKi). 27.10. Kit Hyypiillä ja Kiteenjervellä oli yhteensä 114p (MH).

Loka—marraskuun vaihe oli edelleen vilkasta joutsenten lepäily- ja muuttoaikaa, vaikka muuton päävaihe oli jo ohi. 31.10. Lie Ahvenlahti 50 ad/subad, 2juv p (TT), 2.11.97 Eno Haapalahti 19ad/subad 5juv p (PZ). Toh Tohmajärvi 111p (EV,AP), 3.11. Lie Varisvaara 28 ad/subad, 11 juv p (JMr), 4.11. Joe Karsikko 19p (HM), 13.11. Lip Kuorinka 16p (EV), 23.11. Kon Höytiäisen eteläosa, 4ad/subad, 4juv p, Eno Ahveninen 8ad/subad p ja Paukkaja 5ad/subad, 4juv p (PZ). Viimeiset kaksi lintua jäivät talveksi: 27.12. lähtien Eno Marjosaari 2p (PM,PP,KR).

Pikkujoutsen *C. columbianus* (148)

Kaikki havainnot: 16.9. Lie Kinahmo 1m (PT), 5.10. Kit Hatunvaara a51m (+Bleu 1) (HKo,AP,PH,MH), 10.10. Rää Vuoniemi 19ad WSW (+Ccyg 8ad) (HKo,AP), 11.10. Kit Päätyenlahti 2ad p (PZ) ja Kyrrönniemi 9m (MH), 13.10. Kit Kiteenjärvi 2ad,1juv p (MH), 12.—13.10. Eno Kaltimo 5p (KN, PP), 14.10. Pyh Mulo 5m (EV, AP), Kit Hatunvaara 3m ja Kiteenjärvi 6m (MH), 15.10. Kit Kyrrönniemi 4m (MH) sekä 17.10. Rää Vuoniemi a41m (LL, JRu, Petri Ihalempiä).

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (62)

Kaikki havainnot: 1.9. Joe Kontiosuon jäteasema, noin 20 SW klo 11.05 (HKo), 14.9. Joe Höytiäisen kanava 6 S klo 11.05 (HKo,OG,PZ), 20.9. Rää Vuoniemi 1p (HM), 26.9. Kon Kontionniemi 1p (Pusa/Matti Pihlatie), 27.9. Vär Sääperi 7m (PH,HPö ym.) ja Kit Kyrrönniemi 1m (MH), 29.9. Kit Kyrrönniemi 2kiert/m (HKo,MH, TN), 30.9. Rää Vuoniemi 1juv kiert (AP), 4.10. Joe Höylas 1 S (PZ,AL) ja Rää Vuoniemi 1—2p/m (HM), 10.10.

Kurkiperhe tankkaamassa ennen vaativaa muuttomatkaa. ©Hannu Eskonen

Rää Vuoniemi 5 SW klo 14.20 (HKo, AP) ja Samppaanniemi 5p luodolla klo 16.15 (MH), 12.10. Joe Linnunniemi 1p (UP), 14.10. Kit Kiteenjärvi 3p (MH, UP), 2.11. Lie Pielinen 1^{kv} p (PZ), 23.11. Kon Höytiäinen 1^{kv} kiert (PZ), 30.11. Eno Uimaharju 1p (PZ), 3.12. Eno Luhtapohja 1p (AK), 19.12. Joe Pielisjoen sulissa keskustan konservatorion kohdalla 2p ja Karsikossa samaan aikaan 2p eri lintua, joista toinen nielaisi 20 sentin jouluhauen (PZ), 20.12. Eno Uimaharju 3p jäätyneellä Pielisjoella (PZ) ja Joe Karsikko 1p (TT), josta löytyi 22.12. kuollut lintu (JK).

Pöllöt

Varsinkin reviidillä ympäri vuoden asustavat pöllöt kuuluttavat reviiriään myös syyskaudella. Huuhkajia, lehtoja viuru-, sekä varpuspöllöjä kuulee reviereillään käytännössä vuoden ympäri. Syksylläkin voi tehdä pöllöretkiä! Vaelluskatsauksen teeman mukaisesti käsitellään kuitenkin pääsääntöisesti vain pöllöjen vaelluksiin liittyviä havaintoja. Lapin- ja hiiripöllöstä kuitenkin julkaistaan kaikki havainnot. Suopöllöstä olisi toivottavaa ilmoittaa myös kaikki havaitut, nyt ei ilmoitettu kuin yksi! Ilmeisesti ne olivat vähissä edeltäneen surkean pöllökesän jälkeen.

Hiiripöllö *Surnia ulula*

2.11. Juu Timovaara 1p (Jari, Juha ja Ari Sandstedt), 3.—30.11. Vär Selkäkylä 1p (HKi, HKo, PF) ja 15. sekä 18.11. Vär keskusta 1p (HKi).

Varpuspöllö

Glaucidium passerinum

Siirtyy loppusyksyllä usein kuusikoiden kätköistä asutuksen piiriin: 29.9. Pyh Niittylahti 1ä (MP,HPi) 3.10.—20.11. Kon Jakokoski neljästi 1 (MP ym.), 12.11. Rää Haapasalmi 1p (MH) ja 21.11. Toh Petravaara 1 pihapiirisä (Kari Huhtilainen, ilm. HKi).

Viirupöllö *Strix uralensis*

Selkeästi vaeltava 11.10. Rää Vuonie-

mi 1 SE salmen yli klo 7.25 (KLi,HKo, AP). Vuoniemessä on aiemminkin nähty valoisaan aikaan liikkuvia viirupöllöjä. Kulkeeko niemeä pitkin pöllöjä enemmänkin öiseen aikaan?, on avoin kysymys, johon kokeilun arvoinen verkkopyynti voisi tuoda vastauksen. Lisäksi 15.11. Rää Haapasalmi 1p (M.Visala, ilm. MH) ja 18.11. Vär kko 1 langalla (HKi).

Lapinpöllö *S. nebulosa*

Kaikki ilmoitetut: Värtilän seudulla useita: elokuussa, mm. 27.8. Vär Pykälävaara 1p pihapiirissä (HKi, Veijo Tikka) ja 3.11. Toh Uusi-Värtilä 1p langalla (HKi), 5.11. Lie Sarkkila, Tirrola 1p pellolla (EL), sekä edelleen Värtilästä: Niirala 18.11. 1 langalla (Anna-liisa ja Pauli Laakkonen) ja marraskuu Alaryösiön rannalla Sääperiltä pohjoiseen 1 (rajamiehet, ilm. päällikkö M. SHEMEIKKA). Ainakin Värtilässä lappalaisia asusti ilmeisesti myös edeltäneellä kesäkaudella. Vaellukselle lappalaiset läksivät kevättälvella -98, metrisen hangen vaikeuttaessa liiaksi myyränpyyntiä.

Helminpöllö *Aegolius funereus*

Edeltävä kesä (-97) oli täydellinen katokesä lajin pesintöjen suhteen. Vaellushavaintoja ilmoitettiin vain yksi: 25.9. Kon Jaamankangas klo 20.00—22.40 2kv naaras rengastettiin atrappia apuna käyttäen, ja lisäksi 2 muuta helminpöllöä käväisi tutkailemassa tilannetta (HH,OG).

Suopöllö *Asio flammeus*

10.9. Vär Savikko 1p klo 20.45 (HKi).

Palokärki *Dryocopus martius*

39 havaintoa yksittäisistä palokärjistä, joista osa koskenee samoja yksilöitä. Selkeää liikehdintää syyskuun alusta lokakuun loppuun. Esim. Joensuun kaupunkialueilla havaittiin 2.9. alkaen säännöllisesti ruokailevia kärkiä. Muuttolennoissa mm. 29.9. Kit Kyrrönniemi 1 W (HKo,MH, TN) ja 26.10. Rää Vuoniemi 1 SE (HKo,AP), 20.9.—15.10. Joe Rantakylä yht. 5 m/p kärkeä (KLi, TN) ja 4.9.—12.10. Joe Noljaikka samoin yht. 5 "palohullua" (PZ,UP).

Käpytikka *Dendrocopos major*

Heinäkuun puolivälissä käynnistyi kohtuullinen vaellus. 19. ja 20.7. lasivat EV ja Jko Aunuksessa Laatokan rannalla molempina päivinä tuhat-

kunta vaeltavaa käpytikkaa. Suomen puolella vaellus ei yltänyt samoihin mittasuhteisiin kuin edellinen suurvaellus syksyllä -93. P-K:ssa vaelluksen alkamisesta hieman myöhästettiin, ja paras muutto nähtiin heti ensimmäisenä havainnointipäivänä 21.7., jolloin Rää Vuoniemi 67 NW, joista iälleen määritettyjä 43ad, 17juv (PZ). Vaellus jatkui tasaisena heinä—elokuun vaihteen molemmin puolin; 22.7. Joe Höytiäisen kanavan suisto 13 NW (AL) ja Vär Uusikylä Räikön torni 11 W-WNW (PZ) sekä 2.8. Joe Höytiäisen kanavan suisto 20 W (PZ). Tämän jälkeen muutto vaimeni, mutta heikompi liikehdintä jatkui tiputellen lokakuun puolelle asti, mm. 28.9. Kit Hatunvaara 4 S-SW (PZ) ja 5.10. Rää Vuoniemi 3 NW (HKo,PH). Höylasilla vaellus kulki vakioverkkojen yli, vain 3r. Vaelluksen jäljiltä käpytikkoja oli metsät täynnä, esim. 2.10. vt6:n varrella välillä Toh Onkamo—Kit Tolosenmäki sähkötolpissa 22 kävyn nakkelijaa (AP,EV). Syksyn jälkeinen talvikanta olikin varsin runsas.

Pikkutikka *D. minor*

Ei käytännössä vaellusta, vain kolme muuttolennoissa havaittua: 30.9. Kit Kyrrönniemi 1 W (HKo,MH), 5.10. Rää Vuoniemi 1 SE (HKo,AP,PH) ja 14.10. Rää Samppaanniemi 1 NW (MH). Joe Höylas 1r.

Pohjantikka *Picoides tridactylus*

Melko vaisua liikehdintää pesimämet-siköiden ulkopuolella. Kaikki muuttoon viittaavat havainnot: 5.10. Kit Kyrrönniemi 1p (MH), 9.10. Joe Hassaniemi 1p (HKo), 10.10. Rää Vuoniemi 1 NW (HKo,AP), 15.10. Kit Kyrrönniemi 1p (MH), 18.10. Noljaikka, Haapasaari 1p (PZ, T.Zetterberg) ja 25.10. Rää Vuoniemi 1 NW (PZ).

Tilhi *Bombycilla garrulus*

Ilmoituksia syys—marraskuulta 3660 tilheistä, mikä on kohtuullinen esiintymisen. Erityisesti loppusyksyn ja alkutalven liikehdintä kiitettävän runsasta ottaen huomioon heikon pilhajanmarjasadon. Ensimmäinen 19.9. Joe Noljaikka, Aavaranta 1kiert (PZ). Syyskuun lopulla vielä vähälukuinen.

Loppusyksyn parhaita summia: 11.10. Joe Höytiäisen kanavan suisto 68 SE, 51 NW (PZ), 19.10. Kit Kiteenjärvi 100(2a) (MH), 22.10. Joe Linnunlahti, yliopisto 100p (PZ), 24.10. Joe

Sinitiaiset liikehtivät runsain joukoin syksyllä 1997. ©Hannu Eskonen

Niinivaara n.130p (MP), Joe Linnunlahti, yliopisto 12.11. 110p (PZ) ja 26.11. 100p (PZ). Esiintymispiikki marraskuun lopussa, 24.11. Joe keskusta 150p (HKO), 30.11. Joe Niinivaara a400p (HKO,PF) ja Joe keskusta 200 (LL ym.), jonka jälkeen määrät tippuivat joulukuulle. Marraskuun lopun esiintymishuipun aikaan oli myös kirstyvä pakkaspiikki, jolloin koillisesta virtasi laajana kielekkeenä hyvin kylmää ilmaa Suomeen – liekö se saanut tilhiäkin tuolloin liikkeelle? Uusi tilhimäärien kasvu seurasi vuodenvaihteen jälkeen tammikuun puolivälin tienoilla.

Koskikara *Cinclus cinclus*

Muuttoaikoina nähdään ns. "rantakaroja", kun karat lepäilevät totuttujen koskibiooppien ulkopuolella. Rannikoilla niitä tapaa tällöin merenrannalta ja saarista, sisämaassa järvien rannoilta. Karat saapuivat marraskuun alussa, joista ensimmäinen 3.11. Toh Vääräkoski 1p (HKi) ja uusia heti lähipäiviltä. Yhteensä "rantakaroja" havaittiin marraskuussa neljä, esim. 18.11. Rää Vuoniemi 1p (HKO,PH,HPö).

Hippiäinen *Regulus regulus*

Varhainen ja ilmeisen niukka liikehdintä. Joe Höylas 27.8.—29.9. yht. 53r, yleensä muutama rengastus aamussa, eniten 8.9. 7r ja 15.9. 7r (JT). Lisäksi Höytiäisen kanavan suistossa mm. 16.9. 6(3a) WNW (PZ) sekä 21.9. Vär Savikko 6m (HKi). Edellissyksyn kaltaisista lokakuun massoista ei tietoaakaan.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*

Vähissä, havaintoja vain n.100 pyrstäristä. Ensimmäiset vaeltavat 20.9.: Joe Rantakylä, jokiranta a6W (KLi) ja Joe Höytiäisen kanavan suisto a6p myöhemmin samana päivänä (HKO), (samojako?)! Syyskuun lopulta alkaen tiputellen yksittäisiä parvia, eniten 1.10. Kit Hatunvaara 9 N (MH,PZ), 17.10. Kit Maljakivi 10kiert (UP) ja 22.10. Lip Härkinvaara 18 NW (PZ). Höylasilla rengastettiin vain 8 yksilöä. Marraskuussa ei enää liikkuvia.

Hömötiainen *Parus montanus*

Hyvin heikko liikehdintä, joka alkoi hissukseen elokuussa ja jatkui lokakuulle. Höylasilla pohjanoteeraus, ensimmäinen alle sadan, (81r), rengas-

tetun syksy. Muutot olemattomia, joista "parhaat": 20.9. Joe Rantakylä 5m (KLi) sekä 30.9. Rää Vuoniemi 10 SE (AP) ja 11.10. 5 SE (KLi,HKO,AP). Hömpän pohjoisesta serkusta, lapintiaisesta ei saatu yhtään havaintoa ja töyhtötaisetkin pysyivät paikoillaan, sillä yhtään muuttavaksi tulkittavaa ei havaittu.

Kuusitiainen *P. ater*

Voimakas vaellus, sillä esim. Höylasilla ennätysesitintymisen niin rengastusten suhteen kuin muuttosummienkin valossa. Vaellus alkoi elokuun lopulla ja voimistui nopeasti syyskuun alussa. Liikehdinnan huippuvaihe syyskuun alkupäiviltä kolmisen viikkoa eteenpäin, jonka jälkeen vaellus jatkui heikentyneenä vielä lokakuun puolelle.

Vaellusta kuvaava havaintosarja: Joe Höytiäisen kanavan suisto 31.8. 3m (AL), 3.9. 42(2a) W, joista 18r, (kauden paras rengastuspäivä) (HKO,OG, JT), 4.9. 50m, joista 9r (UP,JT) ja 6.9. 100(2a) W (OG), 6.9. Rää Vuoniemi a28 NW (HKO,PZ), 10.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto a50 W (OG), 13.9. Lie Kinahmo 30m (PT), 16.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 25 W (PZ,OG), 19.9.

Pyh Niittylahti a95 (MP) ja Joe Rantakylä 24(2a) m (KLi), 21.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 100m (AL) ja vielä 8.10. Pyh Niittylahti 24 NW (MP).

Silmiinpistävää oli vaelluksen huippuvaiheen suuri parvikoko. Höylasin verkkoihin kuusitinttejä tarttui vaelluksen voimakkuuteen nähden sangen pieniä määriä, koska valtaosa muuttavista kuusitiaisista lensi verkkojen yli. Kuitenkin rengastussumma (72r) oli aseman uusi ennätys.

Sinitiaisen *P. caeruleus*

Runsas vaellus. Sinitinti tuntuu runsastuvan P-K:ssa vuosi vuodelta. Höylasin kohtalaisten rengastussummien perusteella päämuuttojako n.22.9.—11.10. (yht. koko syksyn aikana 226r, huippuna 29.—30.9. 54r sekä 11.10. 39r). Kontrolleissa oli mukana yksi Ruotsissa rengastettu. Huomaa että lokakuussa, jolloin sinitiaisia oli vaellus huipussaan, rengastettiin asemalla vain kymmenenä päivänä.

Muutto oli reipasta syyskuun lopussa ja voimakkaimmillaan lokakuun toisella viikolla, jonka jälkeen muutto edelleen jatkui melko runsaana lokakuun loppuun: 29.9. Kit Kyyrönniemi 66(4a) W (HKO,MH,TN) ja Joe Rantakylä 50(13a) m (KLi), sekä 30.9. Joe Höylas 31r (JT), 11.10. Joe Höylas 115(7a) W-NW+39r (PZ,AL,JT ym.), sekä 12.10. Kit Kyyrönniemi 150m (mm. a130!) (MH) ja Joe Höytiäisen kanavan suisto edelleen 17.10. 70m ja 26.10. 20m (AL), jonka jälkeen muutto hiipui. Lokakuun parhaat muuttosumat alueellisesti ennätysellisiä. Huomaa, että edellissyksyn tavoin suuri parvikoko osassa havaintoja kertoi omaa kieltään runsaasta kannasta.

Talitiaisen *P. major*

Vain keskinkertaisia muuttolukemia kirjattiin. Joe Höylas vait 127r, joista 5—9r rengastuksen päiviä viisi jaksolla 31.7.—17.8. (rengastetut linnut todennäköisesti lähialueilla syntyneitä), varsinaista muutosta kertovat rengastukset ajalla 22.—29.9., (8—11r/päivä), lokakuun puolella talitiaisten tulo verkkoihin hiipui.

Muuttohavaintojen parhaat summaukset: 16.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 24(2a) W +*Parus sp* 20 W (PZ), 29.9. Kit Kyyrönniemi 37(3a) W +*Parus sp* 5 W (HKO,MH,TN), Joe Rantakylä 20(5a) m +*Parus sp* 30(6a) m (KLi) ja Joe Höytiäisen kanavan suisto 24 W

(PZ), 30.9. Rää Vuoniemi 61 SE, 26 NW (AP) ja Kit Kyyrönniemi 49(5a) W (HKO,MH), 4.10. Rää Vuoniemi 24 NW, 9 SE (AP,EV) sekä 14.10. Rää Sampaanniemi 25 NW (MH).

Pähkinänakkele *Sitta europaea*

Normaali esiintyminen 10:n nakkelin voimin. Vain yksittäisiä paikallisia lintuja havaittiin, näistä jotkut lienevät edelleen aiempien syksyjen (lähinnä -95) vaelluksilta jättäytyneitä. Kaikki havainnot: 2.9. Joe Noljakka 1p (HPI), 21.9. Kon kk 1 ruokinnalla (Rauho Huuskonen, ilm. HH), 30.9. Rää Vuoniemi 1 NW (AP), oli syksyn ainut muuttavana havaittu, 16.10. Pyh Niittylahti 1p (MP), lokakuulta alkaen joulukuulle Kon Paihola ruokinnalla enimmillään 2 (KV ym.), 26.10. Rää kk 1ä (K.Koskela) ja samoilta seuduista 15.11. alkaen 1 (ilm. MH), 22.11. Lie Mäntytie 1p (Manne Räsänen, ilm. EL) ja Kon Koivuniemen viimevuosien vakiopaikalla talvehti jälleen läpi talven 2 (PM ym.).

Puukiipijä *Certhia familiaris*

Ilmoitettujen vähien havaintojen perusteella esiintymistä vaikea kunnolla tulkita. Kuitenkin ilmeisen vaisu liikehdintä, Höylasin syyssummakin vain 3r. Syyskuussa lajia liikkui kuun puolivälistä kuun lopulle. Esim. Joensuun keskustan puistoissa lajia tapasi tuolloin ja yksittäisiä liikkujia havaittiin muuallakin.

Närhi *Garrulus glandarius*

Vaellus käynnistyi hiljalleen syyskuun puolivälissä ja oli kohtalaisen reipasta syyskuun loppupuolella. Suurimmat muutot: 20.9. Joe Rantakylä 35(9a) m (KLi), 29.9. Kit Kyyrönniemi 23(3a) W (HKO,MH,TN) ja 30.9. Rää Vuoniemi 14 SE, 3 NW (AP).

Pähkinähakki

Nucifraga caryocatactes

Vähäinen yksittäisten lintujen esiintyminen. Ensimmäinen 20.7. Toh Ristee 1 (TP). Elo—syyskuun vaihteessa 3 yksittäistä, joiden lisäksi 11.9. alkaen kuun loppuun Kit Puhos 3p (JaV). Jaksolla 24.9.—11.10. Nähtiin kymmenen yksittäistä hakkia ja loka—marraskuun vaihteessa vielä yksi. Havainnot kunnittain: Kit 12, Joe 2, Toh 1, Vär 2.

Harakka Pica pica

Ei vaelluslennossa havaittuja. Koh-

tuullinen yöpymisparvi 24.11. Joe Linnunlahti, yliopisto a51p (KLi).

Korppi *Corvus corax*

Runsaista korppikannoista kielivät määrällisesti erinomaiset havainnot. Runsaasta liikehdintää 28.9. Kit Hatunvaara 56(2a) NE (PZ). Joe Kontiosuolle kerääntyä talvehtimaan suuri korppiparvi, enimmillään 160 lintua joulutammikuussa.

Pikkuvarpunen *Passer montanus*

Syysparvet ovat säännöllisesti suuria nykyisin myös Joensuussa, mistä esimerkkinä 8.8. Joe Vehkalahti a100p (HKO). Liikehdintää tapahtui seuraavasti: Joe Höytiäisen kanavan suisto 21.8. 1ä m (PZ), 14.9. a3 NE (KLi) ja 29.9. 5 W (PZ), sekä Joe Rantakylä jokiranta 20.9. a3 E, 27.9. 1 E järriparvessa ja 29.9. a5 ENE, 1 W (KLi).

Vihervarpunen *Carduelis spinus*

Runsas esiintyminen, josta valitettavan vähän ilmoitettuja muutosummia. Liikehdintää elokuulta alkaen, muutto voimistui syyskuun alkupuolella ja kuun puolivälissä oli runsaasta liikehdintää, joka jatkui kohtalaisena kuun lopulle. Höylas 132r, valtaosa 22.8.—2.9. (80r), valitettavasti tällöin ei vielä laskettu muuttavia "spinareita".

Suurimmat lasketut summat: Lie Kinahmo 14.9. 235(8a) m ja 16.9. 290(16a) m (PT), 18.9. Joe Hasanniemi n.300p (HKO) ja Joe Rantakylä 19.9. 400m sekä 27.9. 150m (KLi). Pieni-muotoinen liikehdintä jatkui loka—marraskuussa ja alkutalvella; urpiaisvaelluksen yhteydessä liikehdintää tammikuulle saakka.

Uрпиainen *C. flammea*

Muuton alku kaksi ja puoli kuukautta myöhemmin kuin edellisessä syksynä. Joensuun korkeudella ensimmäiset muuttajat syyskuun puolivälin tienoilla, 18.9. alkaen. Yleistyminen muuton alettua tapahtui nopeasti ja päämuuttolukemia kirjattiin syyskuun viimeisiltä päiviltä alkaen pitkälle lokakuulle: 29.9. Joe Rantakylä 720m (KLi) ja Rää Vuoniemi 4.10. 300(2a) NW (AP,AV,PH,HPö), 5.10. 180(8a) SE (HKO,AP,PH), 11.10. 400m, enimmäkseen SE (KLi,HKO,AP), 12.10. 195(4a) SE (HKO,AP,PZ ym.) sekä 26.10. 105 SE, 50 NW (HKO,AP).

Marraskuussa enimmäkseen ver-raten vähälukuinen, suurin parvi

22.—23.11. Joe Nolja n.100p (UP). Joulukuun puolivälistä alkaen käynnistyi melko voimakas talvikauden vaellus, joka jatkui kevättalveen, tähän liittyen 16.12. Joe Hasanniemi, Eteläkatu 400p (HKo) ja 17.12. Joe Nolja n.100p (HKo) ja 17.12. Joe Nolja n.100p (HKo). Aavaranta 290(3a) m (PZ). Tarkemmin talvikatsauksessa.

Tundraurpiainen *C. hornemanni* Vaisu urpiaisten määrä loppusyksystä näkyi myös vähäisinä "turpohavaintoina": 28.10. Joe Linnunlahti 3p (HKo), 7.11. Rää Vuoniemi 1 NW, hetken p (HKo,AP) ja 22.11. Rää Haapasalmi 2p (HKo,MH). Joulukuun urpiaisvaellus toi mukanaan myös arktisempia serkkuja, 16.12. Joe Hasanniemi, Eteläkatu 10p (HKo).

Kirjosiipikäpylintu *Loxia leucoptera*

17 ilmoitettua. Pikkukäpylintuliikkeen aikaa 7.6. Ilo Koivusuo 2 pikkuloxiaparvessa (ML,AP,PZ). Heinä—elokuun vaihteessa esiintymispiikki 22.7.—4.8, jolta ajalta mainittakoon yli yhden linnun havainnot: 2.8. Joe Nolja n.100p (PZ), 3.8. Lip Härkinvaara 1 NW+ä m (PZ,T,Zetterberg) ja 4.8. Kon Kyykkä ja Jakokoski 2+1kiert (MP). Syyskuulta vielä pari havaintoa, joista viimeinen 29.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 1 NW (PZ).

Pikkukäpylintu *L. curvirostra* Käpylintujen liikehdintä alkoi touko-

kuun puolivälissä (SR1/98) ja saavutti huippunsa kesäkuun alkupuolella; 7.6. Ilo Koivusuo *Lox cur+sp* aamulla yht. 250 W-NW+p (ML,AP,PZ,HKo,PP,PM,VJ), 11.6. Lie Kitsi *Lox cur/pyt* n.150 n.NW (HKo,PF) ja 11.6. Juu Vuokko *Lox cur/pyt* a120 (PZ,AP). Muuttavia (pikku)käpylintuja tavattiin melko runsaasti kesäkuun lopulle saakka, jonka jälkeen määrät vähenivät selvästi. Syksypuolella vähäluukuinen, vrt. isokäpylintu.

Isokäpylintu *L. pytyopsittacus* Ilmoitettuja määritettyjä vain muutama, mutta 20.9.—2.10. havaittiin useita muuttoparvia, jotka havainnoitsijoiden mukaan todennäköisiä isokäpylintuja: eniten 20.9. Kon Selkie 11 NW (HKo) ja 21.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto a19 W (PZ). Syksyn suurin käpylintumuutto (*Lcur/pyt*) oli 28.9. Kit Hatunvaara 40(2a) SW (PZ). Syyskuussa pikkukäpylintu oli vähissä ja jos ajankohdan havaitut määrittämättömät muuttavat käpylinnut olivat enimmäkseen isoja, on lajin vaellus ollut melko runsasta. Myös isokäpylinnalla esiintyy pikkukäpylinnun tavoin mittaviakin vaelluksia, mutta ne jäävät usein vähemmälle huomiolle määritysongelmien vuoksi.

Taviokuurna *Pinicola enucleator* Niukka esiintyminen, kaikki viisi ilmoitettua: 19.10. Lie Koli, Mäkrävaara 2 (EL), 23.10. Pyh Niittyalahti 2p

(MP) ja 4.11. Kon Lehmola 1 (HPi).

Punatulkku *Pyrrhula pyrrhula* Ensimmäisiä liikkujia Rää Vuoniemi: 21.7. 2 SE (PZ) ja 6.9. seuraava 1ä (PZ). Suurimmat muutot: 22.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto a12 W (MHu), 24.9. Pyh Niittyalahti 30 E (MP), 27.9. Joe Rantakylä 15m (KLi), 29.9. Joe Höytiäisen kanavan suisto 25m (PZ) ja Kit Kyyrönniemi 22(3a) W (HKo,MH,TN) sekä 30.9. Rää Vuoniemi 17 NW (AP,EV). Päämuutto selkeästi syyskuun lopulla, lokakuussa jo vähäisempiä määriä liikkujia. Heikkoina pihlajanmarjasyksyinä tulkit muuttavat ajoissa, kun taas runsaina marjavuosiina muutto voi venyä tammikuulle asti.

Nokkavarpuinen

Coccothraustes coccothraustes Etelärannikolla lajin päämuuttoaika on syys—lokakuu, mutta P-K:ssa siltä ajalta vain kolme havaintoa: 21.9. Konkk 1 ruokinnalla kesäisellä pesimäpaikalla (Rauno Huuskonen, ilm. HH), 3.10. Joe Linnunlahti 1kiert (MP) ja 4.10. Joe Nolja Nuottaniemi 1p lähti E (PZ). Vaeltajanokkaniset saapuivat rajan takaa totutusti selvästi myöhemmin, marraskuun lopulta alkaen Tohmajärven—Värtsilän alueelle. Värtsilässä marraskuun lopulla enimmillään a5 (Ismo Saukkonen, ilm. HKi) ja 20.12. ensimmäinen suurempi parvi, a22 (Simo Turunen, ilm.HKi).

Viimeaikaisia havaintoja

Harvinaisuuskomiteat eivät ole näitä havaintoja tarkastaneet, joten tähän katsaukseen ei tule viitata.

Talvista tarinaa

Harvinaisuuksista mainittakoon Värtsilän Savikossa edelleen vuoden (-99) alussa ruokinnalla vierailut turkin-kyhky, Liperissä ja Kontiolahdessa havaittu valkoselkätikka sekä 17.1. Kiteellä pilkkiavannolla vierailut Pohjois-Karjalan ensimmäinen talvinen isolokki. Liperin Mattisenlahdella oli vielä tammikuun alussa elossa ainakin yksi viiksitimali.

Pihlajanmarjoja on edelleen varsin runsaasti eteläisessä sekä keskisessä P-K:ssa, mutta tammikuun ensimmäisen viikon jälkeen ainakin Joensuussa

tilhien ja räkättirastaiden määrät ovat vähentyneet vain muutamien kymmenien tai satojen lintujen parviin. Hiljaisia ja usein varsin huomaamattomia taviokuurnia on sen sijaan havaittu kohtuullisen mukavasti, parhaimmillaan 30 linnun parvissa.

Hiiripöllöjä on havaittu muutamia, joista katsotuin lintu on ollut Kontiolahden Onttolassa pitkään oleillut yksilö. **Pohjantikka** on esiintynyt normaalityyppisiä runsaammin; mm. 29.12.98 Kontiolahden Pitkärannassa parilla lähekkäisellä puupinolla 5yks. halkotalkoissa. **Kirjosiipikä-**

pylintuja on havaittu monin paikoin (1-4yks.) runsaina esiintyvien pikkukäpylintujen joukossa. Myös **pyrstötiaiset, urpiainen ja pähkinähakki** ovat esiintyneet kuluvana talvena normaalia runsaslukuisempina.

Pohjois-Karjalan viidenteen talvireisilläin 26.12.1998 osallistui peräti 9 joukkuetta, joista kaksi pyörillä. Kisan aikana havaittiin muhkeat 51 lajia, joista voittajajoukkue (VJ,PM,PH) saalistoi 38 lajia. Seuraavalla joukkueella oli 32 lajia, ja parhaalla pyöräjoukkueella 31 lajia, mulla tuloksella sijoitettiin jaetulle kolmannelle tilalle.

HKo

Marraskuinen viikko Tunisiassa

Jouko Tiussa

Muutamia vuosia sitten (1994) vietin mukavan hiihtolomaviikon Tunisiassa Soussen lähistöllä golfkenttien tuntumassa. Kenttien lammissa näkyi runsaasti sorsalintuja sekä noki- ja liejukoja. Lähtien oliivilehdoissa oli monia *Sylvioita*, eniten orfeuskerttuja *Sylvia hortensis*. Kun eräällä lähiharjanteella soidinti vielä pari kruunuhietakyyhkyä *Pterocles coronatus*, jäi vahvasti mieleen, että tänne on vielä palattava ja päästävä kauemmas kohti Saharaa.

Paluu Tunisiaan II

Kun kohde kiinnosti myös Malmströmin Kalea, suunnittelimme syksyistä reissua kurkiemme talvehtimisalueille Tunisiaan, joka on arabimaaksi poikkeuksellisen mukava ilmapiiriltään. Lähtöpäivä oli 14.11.-97 ja päivälämpötila koko ajan +20 asteen paikkeilla, eli marraskuiseksi varsin mukava. Yllättäen reissusta tuli paljon mutkikkaampi kuin monista paljon kauemmas yltäneistä. Soussen

syksyn matkat olivat Kymppimatkojen alaa, mutta eikös vaan se juuri ehtinyt tehdä konkurssin. Yli puolet ilmoittautuneista luovutti, mutta matkatoimistomme osaava Rauni ei: Eihän Pohjois-Afrikka ole edes kaukana verrattuna vaikkapa Galapagokseen tai Uuteen Seelantiin.

Korvaava lento löytyi Aeroflotilta reittinä Helsinki—Moskova—Tunis. Luotin Finnairiin ja pidin aamupäivän koulutunnit lähtöpäivänä (perjantai). Koneen noustessa minuutilleen ajoissa (13.30) oli ehtiminen Moskovan koneeseen (16.30) varma. Kerrankos sitä nuolaisee ennen aikaisesti. Yllättäjä oli tietenkin itänaapurin lentoyhtiö. Moskovan kone lähti 3 tuntia myöhässä, mikä merkitsi yöpymistä Moskovan lentokenttähotellissa. Sinänsä Aeroflot huolehti hyvin meistä ja matkatavaroistamme, mutta perille tulo viivästyi lähes vuorokauden. Yhtiö maksoi myös meistä sievoisen lisähinnan, sillä aamulla lensimme Marseilleen ja sieltä (ranskalaisyhtiön koneella) Tunisiaan. Marseilleen lentoaseman baarisissa pääsimme myös lintuhavainnoinnin pariin, sillä viereisissä istutuksissa puuhaili ruskokerttu *Sylvia undata*

Soussen golfkenttien lammissa oli marraskuussa etenkin kaitanokkalokkeja. ©Jouko Tiussa

kauan aikaa. Välimeren ylityksen jälkeen jatkoimme takseilla Soussen purjehdussataman lähelle mukavaan hotellimme (Golf Residence).

Päivä kääntyi kohti iltaa, ja matkalla lensi tien yli yöpymispaikoilleen lukuisia varpus- ja kottaraisparvia. Seuraavina päivinä ilmeni, että nämä olivat pajuvarpusia (vanhalta nimeltään välimerenvarpusia) ja mustakot-taraisia. Majapaikkamme lähetyillä näki vielä enemmän keltahempvoja erikokoisissa parvissa. Pari ensimmäistä päivää joutuimmekin kiertelemään lähitienoita, ennen kuin saimme auton käyttöömmme. Bensakulut ovat paljon halvemmat (alle 3 mk/l) kuin Suomessa. Emme arvanneet, että esim. saksalaisia rantalomalaisia oli vielä marraskuussa yllättävän paljon, joten auto olisi kannattanut varata jo Suomesta käsin.

Alueella viihtyy hyvin, mutta marraskuussa ei juuri kannata lähteä "elämänpinnoja" jäljittämään. Varpuslinnuista näkee mainitsemieni parvintujen ohella eniten töyhtökiuruja, mustapäätaskuja, mustaleppälintuja ja mustarastaita. Minervanpölyjä

näimme ilmeisen poikueen. Golfampien valtalajina oli nyt naurulokkia eniten muistuttava, mutta vähän kookkaampi kaitanokkalokki *Larus genei* ja sorsalinnuista enemmän vain punasotkia. Lisäksi noin näytteeksi tukkasotkia, noki- ja liejukanoja sekä virtavästäräkki.

Flamingoja ja vesilintuja

Saatuamme (18.11.) auton käyttöön ei montakaan kilometriä tarvinnut ajaa, kun meren tuntuman kosteikoilla oli elämää, mm. harmaa-, silkki- ja kapustahaikaroita, mustapyrstökuireja, töyhtöhyyppejä, pitkäjalkoja, mustajalkatyllejä, riuttatiuroja ja ruskosuohaukkoja. Myös flamingoilla näytti menevän hyvin päätellen nuorten lintujen paljoudesta. Neljänä autopäivänä laskimme (alussa osittain samoja) flamingoja n. 850, 700, 2300 ja 400. Ensimmäinen "autopäivämme" olikin selvästi antoisin lintupäivä, kun kävimme vielä Sebkhet Kelbia -järvellä, missä talvehtivia sorsalintuja (run-saimpina haapana, lapasorsa ja jouhi-

sorsa) ja etenkin nokikanoja oli suurina lautoina. Viimemainittuja arvioimme kaukoputken kantomatalla noin 10 000. Järven lähistöllä näimme myös retken ainoat kurjet, yhteensä vain 5 lentävää. Päivän lajimäärä kohosi lukuun 65, joista varpuslintujen osuus vain 20. Antoisa tiistaipäivä tuotti myös rannikon laguuneilta retken ainoat "elikseni", marmorisorsan *Marmaronetta angustirostris* ja viuhkasorsan *Oxyura leucocephala*.

Seuraavana päivänä suuntasimme vielä kauemmas sisämaahan. Uudet lajit olivat yllättävän kortilla. Mieliin jäävin oli muuttohaukkaa muistuttava arabihaukka *Falco peregrinoides*, joka piti kotinaan näyttävää tiilenpunaista hiekkakivijyrkännettä. Kallion hyllyillä oleili myös harvinaisen kauniita kalliokyyhkyjä ja alhaalla tien tuntumassa kivikkokiuruja *Galerida theklae*. Suomalaiselle kävijälle tuottaa pettymyksen, ettei alkuperäistä metsää löydy mistään, vaikka kartat kertoisivat mitä. Istutusmetsät ovat linnustoltaan köyhiä väriläiskinään vain kukkivat ruohot ja varvut.

Viimeistä edellisenä retkipäivänä

kävimme jylhällä Cap Bon kallioniemellä katsastamassa merilintujen ohilentoa. Tätä näkyi kuitenkin niukasti: nuori suula, joitakin tiuroja sekä etelänharmaalokkeja, joiden asemasta systematiikassa – oma laji *Larus michahellis* vaiko harmaalokin alalaji – ei olla yksimielisiä.

Koska lento Tunisista Moskovon kautta Helsinkiin lähti vasta illalla, onnistuimme vuokraamaan auton paluupäiväksi siten, että saimme palauttaa sen Tunisin kentälle. Soussesta on pohjoisrannikon pääkaupunkiin 160 km, ja pohjoisosassa on Lac Ichkeul lintujärvi (ja kartalla myös lupaavan näköisiä metsiä). Järven vastarannan tuntumassa olikin runsaasti lintuja, mutta flamingoa pienemmät kaukoputkillekin liian kaukana. Sinne suuntaan näytti kiertävän pengertie, jonka varrella kuhisi satoja pieniä peippolintuja, keltahempvoja, hemppoja ja tikkejä. Niityillä laidunsi lammaslau-ma seuranaan kalasääski sekä lisäksi muutamia ruskosuohaukkoja saaliteli ja "huilaili" rannan tuntumassa. Tie ei kuitenkaan kaartanut järven suuntaan, ja muuttui kohta niin vetiseksi

ja upottavaksi, että tunsimme helpotusta, kun kuskinamme toiminut Paa-vilainen Pekka sai vuokra-Citroenimme onnellisesti käännytyksi kapealla penkereellä.

Miellyttäviä muistoja

Tunisiassa on mukava liikkua ja ihmiset ystävällisiä, vaikkei yhteistä kieltä aina löydykään (arabia pääkieli, ranska osataan enemmän kuin englantia tai saksaa). Poliisit pysäyttivät meidät pari kertaa, mutta sanoivat vain valvovansa matkailijoiden turvallisuutta. Kartalta nähtynä maan koko hämää ("palanen Saharan kulmassa"). Puolen Suomen kokoinen Tunisia on sittenkin ulottuvampi. Arvelin voivamme päivän mittaan käydä keitailla Saharan ja Algerian rajan tuntumassa, mutta se olisi edellyttänyt yöpymistä sisämaassa. Sisämaahan suuntautuneella päiväretkellämme (arabihaukka ym.) kertyi mittariin 560 kilometriä ja olimme silti vielä kaukana keitailla.

Paluu koti-Suomeen sujui sitten aikataulujen mukaan. Hämmästyttä he-

rätti enintään se, miten valtavasti venäläiset saivat tuoda kampsujaan matkustamoon – sylit ja käytävä täyteen! Kun yleensä venäläiskoneissa ei ruoalla herkutella, oli tässäkin nyt poikkeus: ruoka maistuvaa ja viiniäkin sai jopa toisen lasillisen. (Muutamia vuosia sitten lähes kolmen tunnin lennolla Pietarista Sotshiin tarjottiin vain pieni lasi limsaa, ruoasta puhumattakaan.)

Retkiporukkaamme kuuluivat lisäksi Kalevi Malmström ja Måns Granlund pääkaupunkiseudulta sekä Anja ja Pekka Paavilainen Pieksämäeltä. Retken lajimäärä Tunisiassa – varmuudella määritettyä 92 – jäi melko vaatimattomaksi. Tulee kuitenkin muistaa, että Pohjois-Afrikastakin hyönteissyöjälintujen valtaosa muuttaa Saharan eteläpuolelle. Kun linnuilla ei ole laulu- ja pesimäkausi, jää suuri osa pikaisesti nähdyistä varpuslinnuista määrittämättä. Yllätys oli sekin, että Saharan kupeeseen tehdyn reissun anti painottui kosteikkolintuihin. Mutta etenkin flamingoparvien katselusta ei voi olla nauttimatta, vaikka sitä vuodesta -69 lähtien on saanut kokea monissa maanosissa.

Hiekkakivikallio, jonka hyllyillä asusti arabihaukka ja kalliokyyhkyjä. ©Jouko Tiussa

Lintujentarkkailua Lac Ichkeul järven lähistöllä. Valtaosa vesilinnuista oli lähellä vuorenpuoleista rantaa ja jäi etäisyyden takia määrittämättä. ©Jouko Tiussa

LUONTOA KUUNNELLEN

STORAENSO

YHDISTYSTIEDOTE

KOKOUKSET

PKLTY:n seuraavat kokoukset pidetään Joensuun yliopiston biologian laitoksella helmi- ja maaliskuun viimeisenä keskiviikkona klo 18.00.

Kokouspäivät siis 24.2., 31.3. (vuosikokous, kokouksen jälkeen pöllöretki sään salliessa).

JÄSENMAKSUT VUODELLE 1999

Jäsenmaksut ovat: varsinainen jäsen 95 mk, opiskelijajäsen 75 mk ja perhejäsen 20 mk. Maksun voi suorittaa yhdistyksen tilille seuraavan mallin mukaisesti:

saajan pankki- yhteys	MERITA 104030-308134	PANKKISIIRTO	
saaja	Pohjois-Karjalan lintutieteellinen yhdistys r.y.	Jäsenmaksu 1999 _____mk	
Maksajan nimi ja osoite		HUOM! Muista laittaa viestiin seuraavat tiedot (etenkin jos maksaja on joku muu kuin itse jäsen).	
Allekirjoitus		Jäsenen nimi: Osoite:	
Tiliä n:o		Eräpäivä	mk